

HÉSZIODOSZ

**ISTENEK SZÜLETÉSE
MUNKÁK ÉS NAPOK**

**FORDÍTOTTA
TRENCSÉNYI-WALDAPFEL IMRE**

Istenek születése

Kezdjük a dalt immár Helikón Múzsái nevével!
Ők lakják e hegyet, Helikón magas, isteni ormát,
kék, ibolyásszínű forrás partján kicsi lábbal
járják táncukat és oltára körül Kroniónnak.
Ők miután Hippukréné, Permészosz avagy szent
Olmeiosz vize gyöngéd tagjaikat mosogatta,
rendbeszedik szép tánckarukat Helikón magas ormán,
édes vágyat kelt ez a kar, dobbannak a lábak.
Innét indulnak sűrű ködöt öltve magukra,
éjszaka járnak, szépséges hang száll körülöttük,
zengik az aigisztartó Zeuszt meg az argoszi Hérát,
őt, a dicső úrnőt, aki lépked arany sarujában,
s aigisztartó Zeusz lányát, a bagolyszemű Pallaszt,
Phoibosz Apollónt s Artemisz istennőt a nyilakkal,
s azt, ki ölelve a földet, meg-megrázza: Poszeidónt,
szent Themisz úrnőt, s Aphroditét, ki kacsint a szemével,
és az aranykoszorús Hébet és véle Diónét,
Létót, Íapetoszt, meg a görbeeszű Kronosz álnok
lelkét, Hajnalt és a Napot meg a szép Teliholdat,
és Gaiát és Ókeanoszt, a nagyot, s a sötét Éjt,
s mind az örökké élő isten szent születését.
Egyszer dalra tanították meg Hésziodoszt, míg
szent Helikón lejtőjén őrizgette a nyáját.
Ez volt első szózatuk, ezt mondták legelőször
lányai aigisztartó Zeusznak, olümposzi Múzsák:
„Hitvány pásztori nép, szolgáltok csak hasatoknak!
Szánkon tarka hazugság, mind a valóra hasonlít,
tudjuk zengeni mégis a színigazat, ha akarjuk!”
Így szóltak hozzám az igazszavu isteni lányok,
s adták friss ágát a babérnak, hogy leszakasszam,
botnak, megbámulni valót, meg az isteni hangot
ültették el bennem: hirdessem, mi leszen s volt,
zengjem a boldog, örökkéélő isteneket mind,
s rajtuk kezdjem a dalt és velük hagyjam is abba.
Ámde nekem mi közöm mindehhez, szikla-e, tölgy-e?...
Hallod-e, kezdjük a Múzsákon, kik fenn az Olümposz
termeiben Zeusz nagy lelkét eltöltik örömmel,
zengve a himnuszt és hirdetve, mi van, mi leszen s volt,
egy hangon, s ajkukról csörgedez el nem apadva
édes szózat, válaszol is Zeusz nagy palotája
istennők liliomhangjára vidám kacagással,
és ezt visszhangozza Olümposz hóborította
orma s az isteni termék mind; kieresztik a hangjuk
s zengik az istennők a haláltalanok születését,
kezdve a kezdeteken, Földtől s Égtől kik eredtek,

és kik ezektől, minden jónak az osztogatói.
Zeusszal másodjára, az istenek és a halandók
atyjával kezdik dalukat s vele végzik a Múzsák,
mert nincs nála nagyobb isten, sem erőre kiválóbb.
Embereket s a Gigászokat is kidalolva, Olümposz
termeiben Zeus nagy lelkét eltöltik örömmel
lányai aigisztartó Zeusznak, olümposzi Múzsák.
Zeus Kronidésznak Périában szülte meg őket
Mnémoszüné, az Eleuthér lejtőjén ki királynő,
s ők hoznak feledést a bajokra, nyugalmat a gondban.
Mert szerelemben töltött bölcs Zeus véle kilenc éjt,
távol a többi haláltalanoktól szent nyoszolyáján,
és hogy az év elmúlt és évszakok új sora indult,
fogytak a holdak s teljes lett nagy száma napoknak,
Mnémoszüné megszülte kilenc egyforma leányát,
kik csak az énekkel gondolva a gondot elűzik,
legmagasabb hófödte olümposzi csúcs közelében.
Ott járnak körtáncukat, ott van szép palotájuk,
mellettük van a Vágnak a háza s a szép Khariszoknak.
És ünnep ha virágozik, szép hang hagyja el ajkuk,
mindenség törvényeit éneklik, meg a józan
isteni életmódot, szép hang hagyja el ajkuk.
Akkor szép hangjukkal büszkélkedve felérnek
zengve az isteni dalt az olümposzi csúcsra, köröttük
visszhangozza a föld, kedves zajt ver fel a lábuk,
míg atyjukhoz mennek, Zeuszhoz, az égi királyhoz,
fennmennydörgőhöz, ki parázsló mennyköveket szór,
mert atyján, Kronoszon, diadalt vett, s rendben elosztott
mindent, rangot is egyformán a haláltalanok közt.
Hát minderről zengtek dalt az olümposzi Múzsák,
fenséges Zeus édes lányai mind a kilencen,
Kleió, Melpomené, Euterpe s véle Thaleia,
Terpszikhoré, Erató, Polühümnia Úrániával,
s Kalliopé, minden nővérénél ki kiválóbb,
mert fényes fejedelmek hű kísérete-társa.
Van, hogy megtisztelnék a Zeusz-táplálta királyok
közt valakit s ránéznek már születéskor a Múzsák,
ennek nyelvét öntözi édes harmat, amannak
szájából mézízű szó folyik és mikor ítélt,
ráfüggesztik a népek mind szemüket, s az igazság
biztos alapján tesz törvényt s a szavával azonnal,
súlyos bár a viszály, ő az, ki megoldja megértőn.
Mert a királyok azért eszesek, hogy a téren a népet
könnyen visszahelyezzék megsértett igazába,
megfordítva ügyét meggyőző lágy szavaikkal.
Hogyha a térre kilép, mint istenséget imádják
hízelkedve, s az összefutott népből kimagaslik.
Hát ez a Múzsák szent adománya az emberi nemnek.
Mert csak a Múzsák s messzelövő nagy Phoibosz Apollón

jóvoltából lesznek a dalnokok és citerások,
míg a királyok Zeusz jóvoltából; kit a Múzsák
kedvelnek, boldog, szájából ömlik az édes
szó, s valahányszor a gyász elfogja a lelket, a gondban
még el nem fásultat, s szenved tőle az ember,
Múzsák hű szolgája, a dalnok, a régi nagyoknak
hírét zengi s a boldog olümposzi isteneket mind,
rosszkedvét feledi s gondjára se gondol az ember
vissza, borúra derűt hoz az istennők adománya.
Üdv nektek, Zeusz lányai, adjatok énnekem édes
dalt, zengjétek örökkéélők szent születését,
mindazokét, kik eredtek Földtől s csillagos Égtől,
és a sötét Éjtől, s akiket Tenger vize táplált.
Sorra beszéljétek arról, hogy lettek legelőször
istenek, és föld és folyamok, meg a végtelenül nagy
tenger, tágas mennybolt, s fényes csillagok ott fenn,
és kik ezektől lettek, minden jó adományok
osztogatói, az istenek, és köztük hogyan oszlik
meg rang és vagyon és hogy lett az övék az Olümposz.
Ezt mind mondjátok nekem el ti, olümposzi Múzsák,
kezdve a kezdeteken s hogy létre mi jött legelőször.

Elsőnek jött létre Khaosz, majd Gaia követte,
szélesmellű Föld, mindennek biztos alapja
- isteneké is, kik hófödte olümposzi csúcson
laknak, s kik lent mélyen a Tartarosz éji ködében -
és Erosz, az, ki a legszebb mind a haláltalanok közt,
elbágyasztja a testet, az istenek és a halandók
keblében leigazza a józanságot, a bölcs észt.
Szült Khaosz, és Erebosz lett gyermeke és a sötét Éj,
szült a sötét Éj, s tőle eredt Aithér meg a Nappal,
mert szerelembe vegyült Erebosszal s lett viselőssé.
Gaia először méltó párját hozta világra,
csillagos Égboltot, hogy mindent ez beborítson,
és legyen Úranosz! áldott istenek égi lakása.
Aztán szülte a nagy hegyeket, meghitt ligetekkel,
hol dombos-völgyes tájékon laknak a Nümpák,
és ő szülte a zordon tenger végtelen árját,
Pontoszt, még szerelem nélkül, majd Úranosz ágyán
mélyörvényű Ókeanoszt, Koioszt s vele Kríoszt,
fenséges Hüperiónt, Íapetoszt vele együtt,
Theiát és Rheiát s Themisz úrnőt Mnémoszünével,
fénykoszorús Phoibét s kedvességgel teli Téthüsz.
Végül megszületett a ravasz Kronosz, ő valamennyi
közt legkisebb s legcudarabb, gyűlölte az apját.
Aztán Küklópszok gögös népét szüli Gaia,
Brontészt és Szteropészt és még Argészt, a kegyetlent,
Zeusznak a dörgést ők kölcsönzik s művük a villám.
Másban az isteni fajra hasonlítottak egészen,
ám szeme egy nőtt csak mindnek, homlok közepében.

Éppen azért hívják őket Küklópsz nevezettel,
 mert kerek egy szeme ült mindnek homlok közepében,
 ám volt bennük erő, izom és a dologra ügyesség.
 Földnek s Égnek még született három fiúsarja,
 órjasok, bátrak, nevüket nem jó felidézni,
 indulatos fiak ők: Kottosz s Briareósz a Güésszel.
 Két vállából száz roppant kéz lendül előre
 mindegyiküknek s vállból még ötven fejük is nőtt,
 ormótlan testrészeik avval lettek egésszé,
 és a hatalmas testekben félelmes erő volt.
 Földanya: Gaia, meg Úranosz: Égisten valamennyi
 gyermeke mindjárt kezdetben gyűlölte az apját,
 mert sorban mihelyest közülük csak megszületett egy,
 elrejtette a föld mélyén mindet, hogy a fényre
 föl ne kerüljenek, és még tetszett is neki álnok
 tette, de bánatosan sóhajtott Gaia, az órjas
 Földanya és maga is rút cselet szőtt Úranosz ellen.
 Szürke acélt hoz gyorsan létre, belőle az első
 sarlót elkészítve, övéinek ily szavakat mond,
 átérzve baját, hogy bátrakká tegye őket:
 „Kedves gyermekeim ti, enyéim s dölyfös apáé,
 bárcsak hallgatnátok rám, vállalva a bosszút,
 mert méltatlan tettet apátok tett legelőször.”
 Így szólt, ám elfogta a félelem ott valamennyit,
 egy se felelt, a ravasz Kronosz egymaga bátorodott fel,
 és mindjárt ily szókkal szólította meg anyját:
 „Édesanyám, fogadom, hogy megteszem azt, amit elvársz
 tőlem, s átokverte apánkra nem is hederíték
 többé, mert ő tett méltatlan tettet először.”
 Így szólt, s Gaia, az órjas Földanya szíve örömmel
 telt meg, a jólköszörült sarlót odaadta kezébe,
 s leshelyen elrejtette fiát, kitanítva a cselre.
 Jött - a sötét Éj volt a kísérete - Úranosz is már,
 Gaiát vágódó szerelemmel akarta ölelni,
 minden irányba kinyújtózott, s fia bal keze lesből
 tört rá, míg jobbában feltartotta az órjas,
 jólköszörült sarlót, avval jó apja szemérmét
 hirtelenül lenyiszálta s egész erejét beleadva
 dobta a háta mögé, de kezéből nyomtalanul nem
 tűnt el: ahány vércsepp csordult ki belőle s aláhullt,
 mind az ölébe fogadta a Föld, s megszülte időre
 zordon Erinnüszeket, s a Gigászokat, ezt a kemény fajt,
 melynek fegyvere csillog s hosszú dárda kezükben,
 s szülte az erdők Nümpháit, híres Meliákat.
 Apja szemérmét meg lenyiszálva az éles acéllal
 szárazföldről mély tengerbe vetette be mindjárt,
 hogy hosszú ideig ringassa-sodorja a hullám;
 isteni bőrről cseppent fényes hab körülötte,
 abból lép ki a lány a küthérai partra először,

majd innét tovaúszva elér Küpros szigetéhez.
Ott, hol a szép istennő lép, a szemérme, a partra,
karcsú lába alatt pázsit nő; Aphroditének,
„habszültének”, vagy Küthereiának, koszorúsnak
hívják istenek és a halandók, mert a habokból
lett, s aztán a küthérai néphez jött el először.
Hívják Küprogeneiának Küpros szigetéről
és Philomédésznek, mert „médosz” a férfi szemérme.
Ennek, alighogy megszületett, Erosz és gyönyörű Vágy
lettek a társai, együtt léptek az isteni körbe.
Osztályrésze pedig kezdettől fogva maradt ez,
istenek és a halandók közt ez jut neki tisztül:
lányos csacska beszédek, ígézte csalfa mosolynak,
mézes-mázos szó, édes szerelem gyönyörével.

Títánoknak hívta saját atyjuk valamennyit,
gyermekait gúnyolta nagy Úranosz evvel a névvel
nagyratörőknek, azért, mert nagy tettekre törekvők
voltak, balgatagon, megtorlást vonva fejükre.

Nüx, a sötét Éj, szülte az éjszinü Kért, meg a Sorsot,
és a Halált meg az Alvást, Álmok tarka rajával,
és úgy szült Nüx, hogy senkit sem ölelt nyoszolyáján.
Aztán szülte a gúnyos Mómoszt és a Siralmat,
s Heszperidákat, kik túl Ókeanosz birodalmán
őrzik a szép aranyalmákat, s ahol érnek, a kertet.
Nüxnek a lányai még a kegyetlen Kérek, a Moirák:
Klóthó és Lakheszisz, meg a harmadik: Atroposz, ember
jó és bal sorsát tőlük nyeri már születéskor,
s férfi vagy isten lép túl mértékén, utoléri,
s fel nem hagynak az istennők dühös indulatukkal,
míg csúfúl meg nem fizet érte, ki bűnt követett el.
Még Nemesziszt is szülte, bajára az emberi nemnek,
Nüx, a veszélyes, majd a Csalódást és a Szerelmet,
a pusztító Aggkort, meg Eriszt, a viszály keverőjét.

Gyűlölt istennő, Erisz is szült, szülte a kínos
Fáradtságot, az Éhséget, Feledést, meg a könnyes
Fájdalmat, meg az Öldöklést, meg a Harcot, a Küzdést,
Versengést, Kétértelműséget s a Hamis Szót,
Törvénysértést, és ami jár a nyomában, a Romlást,
Esküt, amely mindig nagy bajt hoz a földi lakókra,
hogyha az ember szántsándékkal tesz hamis esküt.

Pontosz minden gyermeke közt Néreusz a legelső;
ő mindég igazat mond; hívják őt az Öregnek,
mert megfontoltan szól és jóságos, a törvényt
nem feledő, az igaznak, a jónak is ő a tudója.
Aztán még egyszer Gaiát megölelte a Tenger,
és nemzette a nagy Thaumaszt, s Phorküsz, az erőset,
széparcú Kétót s az acélszívü Eurübiét is.

Néreusz gyermekeit még istennők is irigylük,
Dórisz szülte a terméketlen tengeren őket,

Ókeanosznak, a körbe-folyónak széphaju lánya,
ím ezeket: Plótó, Szpeió meg Pontoporeia,
Eukranté meg Prótomedeia, Pherusza Szaóval,
Eudóre, Thetisz és Glauké s vele Amphitrité,
Paszitheé, Erató s Euniké rózsakönyökkel,
és kedves Melité és Eulimené meg Agaué,
Kümothoé s a Thoé, Halié és véle Galéné,
Nészaie és Aktáie és Laomedeia,
Dórisz meg Panopeia s a szépalakú Galateia,
Hippothoé, a szeretnivaló, s rózsás könyökével
Hipponoé, meg Kúmodoké, aki megszelídíti
ködbeborult tenger hullámozását meg a szélvész
- Amphitrité s Kúmatolégé is vele vannak -,
Dótó, Prótó, Dúnamené meg Lúszianassza,
Kúmó, Élioné meg a szépkoszorús Halümédé,
Léagoré meg Glaukonomé, a mosoly szeretője,
Pulünoé és Autonoé, s Nészó Pronoével,
kedves termetű Euarné, külsőre hibátlan,
szépalakú Pszamathé, s tündöklő, égi Menippé,
Euagoré és Eupompé és véle Themisztó,
s Némertész, aki apja igaz lelkét örökölte.
Ím, a derék Néreusz ágyékából kik eredtek,
ötven lány, s jó mesterséget tud valamennyi.

Thaumasz a mélyörvényű Ókeanosznak a lányát
vette el, Elektrát, gyorslábú gyermekük Írisz,
s széphaju Harpüiák, és Óküpetész meg Aelló,
kik gyors szárnyaikon szélvész és saskeselyűket
érnek utol, s versengve röpködnek a röpke idővel.
Phorküsznek széparcú Gráiakat szüli Kétó
- már születésükkor hajuk ősz volt, így „Öregeknek”
hívják őket az égi lakók meg a földi halandók -,
szépleplű Pemphrédót, sáfrányleplű Enüót,
s Kétó szülte a Gorgókat, kik az Éj birodalmát
lakják, Ókeanosz túlsópartján, Heszperidákkal,
Szthennó, Eurüalé, s aki bajba jutott, a Medúsza,
hármuk közt a halandó, míg örökifjú a másik
kettő, ámde a Kékhaju isten nem szeretett mást,
és a tavaszban pompázó réten megölelte.
Így amikor Perszeusz a szerencsétlent lenyakazta,
véréből hős Khrúszaór meg a Pégaszosz ugrott
rögtön elő; az arany kardot forgatta az ifjú,
míg nevet Ókeanosz forrásai adtak a lónak.
Ez meg szárnyra kapott s elhagyta a földet, a nyájak
tápláló anyját, fent Zeusz házába fogadta,
s ő hordozza a mennydörgést, villámot azóta.
Khrúszaórtól szülte a hírneves Ókeanosznak
gyermekét, Kalliroé, háromfejű Gérüoneuszt, kit
Héraklész, a hatalmas hős ölt meg, kaszalábú
ökrei mellett hullámoktól vert Erütheián,

akkor nap, hogy az Ókeanosz hullámain átkelt
s széleshomloku marháit Tirünszbe vezette,
Orthoszt s Eurütiónt agyonütve, ebet meg a pásztort,
Ókeanosz túlsó partján, ködlepte karámban.
Kalliroé szült még egy másik szörnyeteg órját,
emberhez se, haláltalan istenhez se hasonlót,
barlang mély üregében, az isteni szörnyet, Ekhidnát.
Félig széparcú és fényes szembogarú lány,
félig nagytetű kígyó, félelmetes órjas,
nyersét evő, tarkán csillámló, isteni földben,
odvas szikla alatt ott van barlangja a mélyben,
emberi szállás, isteni székhely messze van onnét,
hol számára az istenek ezt a lakást kijelölték.
Föld színét arimosz nép lakja, a mélyben Ekhidna,
és a halál nem fér hozzá, nem fér az öregség.
Azt mondják, szerelemmel e tájon ölelte Tüphaón,
szépszemű lányt ama törvénytípró rettenetes szörny,
s ez méhébe fogadva, keményszivű gyermekeket szült.
Elsőnek született meg Gérüoneusz ebe, Orthosz,
majd kit megközelíteni vagy szólítani néven
nem jó, Hádész érchangú ebe, Kerberosz, ádáz,
durva, szemérmetlen szörny, ötven fejjel a törzsén.
Harmadikul Lerné hüdráját szülte Ekhidna,
bajra tudósat, kit maga hókaru Héra nevelt fel,
váltig hős Héraklész ellen forrva dühében.
Mégis, Zeusz hős magzata, gyermeke Amphitrüónnak,
végzett Lerné szörnyével, vele volt Iolaosz,
Arész híve, tanácsaival segítette Athéné.
Még a Khimairát szülte Ekhidna, a lángot okádót,
rettenetes, gyorslábú szörnyet, szörnyen erőset.
Volt három feje: egy tűzpillantással oroszlán,
másik kecskefej, és sárkánykígyó az utolsó,
kecske közepén, sárkány hátul, elől meg oroszlán,
orrán-száján forró tűz szörnyű heve árad,
Pégaszosz ölte meg és a derék hős, Bellerophontész.
Phixet szülte, a kadmoszi thébaiak veszedelmét,
Orthosz igája alatt s Nemeában a gyilkos oroszlánt.
Ezt is Zeusz felséges hitvese, Héra nevelte,
és Nemeában a völgybe helyezte, bajára a népnek,
ölte az embereket s iszonyat töltötte be tőle
Trétoszt és Apeszaszt, a magaslatokat Nemeában,
míg elpusztult Héraklésznak hős erejétől.
Kétónak s Phorküsznek utolsó sarja a mérges
kígyó volt, aki éj színű mélyében a földnek
színarany almák hű őrzője a messze határon.
Íme, ezek Kétó és Phorküsz utódai rendre.

Ókeanoszt Téthüsz megajándékozta folyókkal,
szülte a Neiloszt, Alpheioszt és Éridanoszt is,
Sztrümónt, Maiandroszt és szülte a szépvizű Isztroszt,

Phasiziszt és Rhészoszt s az ezüstszínű Akhelóoszt,
 Nesszoszt és Rhodioszt és Heptaporoszt s Haliakmónt,
 Grénikoszt és Aiszéposzt, Szimoeisz folyamistent,
 Péneioszt, Hermoszt, szépséges Kaikosz árját,
 Szangarioszt meg a nagy Ládónt és Parthenioszt is,
 isteni Euénoszt, Ardészkoszt és a Szkamandroszt.
 Szent lánygyermekeket szült még Téthüsz, kik a földön
 Phoibosz Apollónnal s a folyókkal a zsenge fiúkat
 emberré nevelik - Zeusz bízta rájuk e tisztet -:
 Peithó, Admété, Élektre, Dórisz, Ianthé,
 Hippó, Prümnó, Uranié, amaz isteni arcú,
 Kalliroé, Klümené, Klütié, Zeuxó, meg Idüia,
 Paszithoé, Ianeira, Rhodeia, Thoé, Galaxauré,
 Pléxauré meg a csábító szépségű Dióné,
 Méloboszisz meg a fürgé Thoé meg a szép Polüdóré,
 kedves termetű Kerkéiszt s a tehénszemű Plútó,
 Perszéiszt, Xanthé, kedves Petraia, Meneszthó,
 Eurünomé, Métisz, sáfrányszín leplű Telesztó,
 Európé, Eudóré, Khrúszéiszt meg Akaszté,
 Óküroé, Amphíró, s szépek szépe, Kalüpszó,
 Ázsia asszonya, és a Szerencse: Tükhé, a szeszélyes,
 végül Sztüx, ki tekintélyben tútesz valamennyin.
 Mindezek Ókeanosznak s Téthüsznek legidősebb
 lányai, ámde sokan vannak rajtuk kívül is még,
 háromezer szép gyöngébokájú Ókeanosz-lány,
 kik mindenhol a földön, szétszéledve nyüzsögnek,
 s tenger mélyén, istennők ragyogó ivadéka.
 Még ugyanennyi folyó is van, harsogva iramlók,
 Ókeanosz fia mind és mindnek Téthüsz az anyja,
 nincs ember, ki nevét meg tudná mondani mindnek,
 ismeri mindet a nép, amely ott él épp körülötte.

Theiának fia Élioszt s a leánya Szeléné,
 Nap s Hold s fénylő Éósz is testvérük, a Hajnal,
 ő, ki világít emberi nemnek s égilakóknak,
 - Theiát meg Hüperión kényszerítette magához.

Kríoszal szerelembe vegyülve az isteni úrnő,
 Eurübié, Asztraioszt s Pallaszt hozta világra,
 és Perszészt, aki mindenkin túltett a tudásban.

Asztraiosznak erőslelkű szeleket szül a Hajnal:
 tisztító Zephürosz, Boreasz, sebesen tovaszálló,
 és Notosz, istennő istentől szülte e hármat.
 Szülte utánuk a Hajnalcsillagot Érigeneia,
 s rendre a többi, az ég fényes csillagkoszorúját.

Ókeanosznak a gyermeke, Sztüx, Pallaszt megölelve
 Féltékenységet s Győzelmet hozta világra,
 és az Erőszakot és az Erőt, akiket maga mellett
 tart mindig maga Zeuszt, a hatalmas mennyköves isten,
 széket nélkülük el nem foglal, a háza se teljes,
 útra se kel soha, hogy - testőreiként - ne követnék.

Sztüx, örökéletű Ókeanosz-lány így javasolta
ezt az olümposzi Zeusznak, csillagsátor urának,
akkor nap, hogy az isteneket felhívta magához,
s szólt: ki a títánokkal szemben most vele harcol,
elnyeri majd a jutalmát, és ami tiszteletet bírt
eddig az isteni rendben, megtarthatja tovább is,
s kit Kronosz országlása alatt rang nélkül, ajándék
nélkül hagytak, most elnyerheti már, ahogy illik.
Elsőnek Sztüx ért az olümposzi csúcsra, magával
hozta a gyermekeit, mert így tervezte el atyja,
megtisztelte ezért Zeusz bőséges jutalommal,
hogy legyen ő legszentebb eskü az istenek ajkán,
gyermekeit meg Zeusz tartotta örökre magánál.
Így híven megtett mindent, ahogyan megígérte,
és maga Zeusz a királyi hatalmat vette kezébe.

Phoibét Koiosz csábító nyoszolyája fogadta,
s istennő miután istennel esett szerelembe,
szülte a kék leplet viselő Létót, a szelídet,
mindig jót, akinél nincs jobb az olümposziak közt,
mert jószágos az emberhez s a haláltalanokhoz,
s szülte a jónevű Aszteriét, akit elvezet egykor
Perszész házába, hogy ott legyen ő a királyné.
Aszterié méhéből jött Hekaté a világra,
kit megtisztelt Zeusz Kronidész ragyogó adománnyal,
adva a terméketlen tengerből meg a földből
osztályrészt neki, megbecsülést is a csillagos égben,
így lett legtiszteltebbé a haláltalanok közt.
Még most is valahányszor akármely földi halandó
áldozatot bemutat s könyörög hozzá, ahogy illik,
és szólítja nevén Hekatét, nagy megbecsüléshez
jut, mert jót akaró istennő hallja imáját
s gazdaggá teszi őt: a hatalmából telik erre.
Minden rangból, mit csak Gaia meg Úranosz összes
gyermeke egyenként nyert, osztályrész neki is jut,
s Zeusz nem nyúlt az erőszakhoz vele szemben, amit bírt
egykor a títánok közt, megtarthatta tovább is,
úgy, ahogy osztozkodva kiadták ősi időkben.
Abból sem látott kárt, hogy testvére sosem volt,
égben, földön, tengeren is neki jár az ajándék,
annál több az előnye, hiszen Zeusz fogja a pártját.
Ő pedig annak van hasznára, akit maga választ,
és az válik csak ki a vásártéren a népből,
vagy mikor emberpusztító harc várja a férfit,
annak a pártján áll Hekaté, akit erre kiválaszt,
s tőle való a csatában a győzelem és a dicsőség,
és a királyok mellett ő ül, hogyha ítélnék.
Férfiak is versenyben erőiket össze ha mérik,
ő pártolja, segíti a győzteseket diadalra.
És ki legyőzte vetélytársát, haza is viszi könnyen

versenydíját és örül és büszké a szülők is;
mert Hekaté, ha akarja segíthet a jó lovasoknak.
Kik keresik kenyerük kék tengeren, úttalan úton,
Földrázó istenhez imádkoznak s Hekatéhez,
és a vadászsákmányt is az istennő szaporítja,
ám egykönnyen foszt meg tőle, ahogy neki tetszik.
Hermész mellett ő szaporítja karámban a nyáját,
szarvasmarhákat, kecskék széles legelőjét,
s dúsgyapjú juhokat; gyakran gyarapít a kevésből,
vagy mikor úgy tetszik neki, csak keveset hagy a sokból.
Így bár anyjától született testvértelen egynek,
tiszteletük jeleit halmozzák rá a halandók,
s Zeustól nyert tisztsége szerint a fiúk nevelője,
mindé, kik csak utána születtek; rangja nem egy van,
ám kezdettől fogva fiúk nevelője a tiszte.

Szült Rhea, hogy Kronosz ő rá tette szerelme igáját.
Sarjai: Hisztia, Démétér, meg arany sarujával
Héra, s erős Hádész, akinek mélyben van a háza
s szíve könyörtelen, és a morajló Ennoszigaios,
és ki az istenek és a halandók atyja, a bölcs Zeusz,
ő, aki menny dörög és megrázkódtatja a földet.
Ám Kronosz őket, amint kijutottak a szent anyaméhből
és anyjuk térdéig elértek, sorra lenyelte,
attól félve, hogy ők is az Ég ivadécai, s egyszer
egyikük elveszi még őtőle királyi hatalmát.
Mert megtudta a Földtől és meg a csillagos Égtől,
hogy rámérve a végzet: gyermeke, bármily erős is,
majd leigazza, hogy így Zeusz kívánsága beteljen.
Nem volt nyugta ezért, résen volt, sorra lenyelte
gyermekait; rettentő gyász sújtotta le Rheiát.
Ám amikor már Zeusszal, az istenek és a halandók
atyjával volt várandós, édes szüleit ment
megkérdezni, a csillagos Égboltot meg a Földet,
tudnak-e adni tanácsot, hogy szülhetne titokban,
s titkon szült kedves fia bosszút állna az atyján
mindazokért, kiket álnokszívú nagy Kronosz elnyelt.
És nem kérte hiába a kedves lány a szülőket,
elmondtak mindent, mit tartogatott a királynak,
nagy Kronosz úrnak s büszkeszívű sarjának a végzet.
Aztán Kréta kövér szigetén Lüktozba vezették,
hogy legutolsó gyermeke készült jönni világra,
Zeusz, a nagy isten; az órjas Földanya vette magához
Krétának tágas szigetén ápolni, nevelni.
Röpke sötét éj árnyain át elhozta magával,
és Lüktozhoz elérve, az isteni Földnek ölében
elrejtette, a mély barlangban, sziklafal ormán,
ott, ahol Aigaion magas, erdős csúcsa mered fel.
Férjének meg, az Ég sarjának, az ősi királynak
kődarabot nyújtott át gyolcspólyába takarva.

Ez megfogta a nagy követ és gyomrába leküldte,
nem gondolva meg azt a szerencsétlen, hogy e kővel
megváltottan, baj nélkül, kit senki le nem győz,
élve maradt fia és készül már őt leigázni,
és megfosztva a rangtól lenni helyette királlyá.
Testben-lélekben gyorsan felnőtt a királyfi,
tagjai fénylők voltak; amint gördültek az évek,
Gaia, a Földanya volt, aki szőtte a csejt Kronosz ellen,
ámde saját fia volt, aki mesterséggel, erővel
kényszerítette az elnyelt gyermekeket kiokádni.
Elsőnek jött vissza a kő: ez ment le utószor,
aztán Zeusz emlékjelnek leszögezte a földre,
isteni Püthóban, Parnasszosz alatt, hol a széles
út visz, s majd a halandók eljönnek csodalátni.
Zeusz oldotta le atyjának testvéreiről is
láncokat; Kronosz indulatában rakta reájuk.
S megszabadulva a jótettért élt bennük a hála,
így neki adták azt, amit addig Gaia dugott el:
dörgést, mennykövet, ég villámát, füstösen égőt;
ebben bízva vetette hatalma alá a világot.

Íapetosz feleségül vette el Ókeanosznak
széplábú lányát, Klümenét, s a közös nyoszolyán hált.
És szült is Klümené hőslékű gyermeket, Atlaszt,
szülte Menoitiosz órját és ő szülte Prométheuszt,
tarkaeszű titánt, meg a kurtaeszű Epimétheuszt.
Embernek kezdettől fogva csak árt ez utóbbi,
mert ő vette először Zeusztól át az agyagból
gyúrt asszonyt szűzen. Góg volt a Menoitiosz átka,
messzetekintő Zeusz füstölgő mennyköve érte
s balga fölénye miatt Erebosz mélyére leküldte.
Atlasz tartja a tágas eget zord végzete folytán
föld peremén, széphanú Heszperiszek közelében
áll, és tartja fején, meg-megtámasztva kezével,
mert ezt szabta ki rá osztályrészül a bölcs Zeusz.
És ugyanő a ravaszdi Prométheuszt durva bilincessel
oszlop törzséhez szorosan láncolta-kötötte,
s ellene szélesszárnú saskeselyűt is uszított,
hogy máján lakmározzék, amely éjszaka mindig
annyit nő, mennyit napközben a sas harapott ki.
Széplábú Alkméné hős fia végre megölte
ezt a gonoszt és megmentette nehéz nyavalyától
Íapetosz sarját, gyötrelmeitől szabadítva,
és nem tett az olümposzi Zeusz ellen, ki az égből
arra ügyelt, hogy a thébai Héraklésznek a híre
sok népet tápláló föld színén gyarapodjék.
Ezt fontolva meg és fia hírét többre becsülve,
megfékezte dühét, mit a titán ellen idáig
táplált, mert Kronidész tervével szembeszegült ez.
Mert mikor osztozkodtak az istenek és a halandók

Mékónéban, a marhát feldarabolta vigyázva,
 s úgy szolgálta fel azt, hogy Zeusz ne figyeljen a cselre:
 zsíros belső részekből s jó húsdarabokból
 rakta az egyik halmot, bőrbe, pacalba takarva,
 míg a fehér csontok kupacát fényes zsiradékkal
 fedte le nagy ravaszul s jól elrendezve kínálta.
 Szólt hozzá a halandók s istenek atyja imigyen:
 „Íapetosz fia, nagy fejedelmek közt a legelső,
 osztottál, de az egyik félnek kedvez az osztály.”
 Zeusz így róttá meg őt az örök terv ismeretében,
 ámde az álnokszívű títán így felel erre,
 elmosolyodva szelíden, a cselt forgatva eszében:
 „Zeusz te dicső, minden más istennél ki nagyobb vagy,
 válaszd azt a rakást, amelyik lelkednek esik jól.”
 Szólt ravaszul, míg Zeusz az örök terv ismeretében, bár átlátta a cselt, a halandó emberi nemnek
 rosszat forralt lelkében, s ez teljesedett be.
 Két kézzel felemelte tehát a fehér zsiradékot,
 s gyült rekeszizma köré a harag s a szívében a méreg,
 hogy csontot lát csak fortéllyal rakva halomba.
 Attól kezdve haláltalanoknak a földi halandók
 oltár lángján áldozatul csak csontokat adnak.
 Fellegetket gyűjtő Zeusz ekkor mondta dühében:
 „Íapetosz fia, nincs nálad ravaszabb a világon,
 jaj, kedves, hogy mindig csak csel jár az eszedben.”
 Így szólt Zeusz dühösen s az örök terv ismeretében,
 és nem tudva feledni azóta se megcsalását,
 kőrisfák koronáján át nem adott kinemalvó
 lángot a földilakóknak már ezután soha többé.
 Ámde megint megcsalta derék fia Íapetosznak,
 mert kinemalvó tűz lángját, mely messze világít,
 rejtve husáng szárába, kilopta. Szívébe belémart
 fellelgyűjtő Zeusznak a düh, hogy látnia kellett
 földi halandók közt a tüzet, mely messze világít.
 Hát fizetett is bajjal az emberi nemnek a tűzért.
 Földből gyúrt Héphaisztosz, a híres sánta kovács, Zeusz
 terve szerint valamit, mi szemérmes szűzre hasonlít,
 ezt felövezte, fel is cicomázta bagolyszemű Pallasz,
 öltöztetve fehérbe, fején meg a mesteri fátylat
 elrendezte az istennő keze, látni csodás volt;
 s frissen nyíló réti virágból Pallasz Athéné
 fűzött szép koszorút homlokdíszül a szűznek,
 végül aranyból vont pártával megkoszorúzta.
 Ezt maga mesteri kézzel készítette a híres
 sánta kovács, hogy Zeusz atya kedve szerint tegyen evvel,
 s ékítette a pártát sok dísszel, csoda látni,
 állatokat mintázott rája, a föld meg a tenger
 állatait, sokfélét, fénylik rajtuk a szépség,
 bámulatos mind, mintha csak élne s akarna beszélni.
 Így miután elkészült, nem csupajó, de a szép rossz,

istenek és a halandók gyűlésébe vezette
Zeusz a bagolyszemű istennőtől felcicomázott
asszonyt, bámulták a haláltalanok s a halandók,
látva a cselt, amit elhárítani nem tud az ember,
mert ez az asszony lett ősanja az asszonyi nemnek.
Tőle eredt a szeszélyes női nem, asszonyi fajta,
mely csak azért van a háznál, hogy baj sújtsa a férfit,
ínséget ha talál, menekül, tele kamra a vágya.
Mint amikor rendjén befedett kaptárban a méhek
táplálják a heréket, akik csak a rosszra serények,
míg amazok napszálltaig röpködnek egész nap,
építgetve a lépet a kasban szőke viaszból,
ám a herék a fedett kaptárban tétlenül ülnek,
mások fáradnak s ők potrohukat teletöltik,
úgy a halandó férfiakat sújtotta a női
nemmel a fentről dörgő Zeusz, mert nem tesz az asszony
jót soha, csak rosszat, s forrása további bajoknak.
Mert ki a házasságból nem kér, megmenekülhet
asszony nyűgétől, de elér a keserves öregség
napjaihoz s nincs támasza, még ha mit enni maradt is,
míg él, ámde ha meghal, széthordják vagyonát majd
távoli vérei; mégis, megnősülhet az ember,
s hozhat jóra való, józan feleséget a házhoz,
akkor a jó egyensúlyban van még csak a rosszal,
ám aki természettől fogva komisz feleségre
lelt, míg él csak, súlyos terhet vett a nyakába,
szívét-lelkét kór üli meg, s nincs ellene gyógyír.
Zeuszt megcsalni, eszén túljárni bizony lehetetlen,
mert lám, Íapetosz fia is, bár tette nemes volt,
Zeusz bosszúja elől mégsem menekült meg, a végzet
kényszere rakta reá a bilincset, akármily okos volt.

Atyjuk megharagudva az órjas Obriareószra,
és Kottoszra, Güészre, kemény köteléssel e hármat
megkötö, mert féltékeny volt szörnyű erejükre
s nagyságukra, ezért őket földmélyi homályba
küldte le; kínoknak helye volt a lakásuk a mélyben,
és a kerek föld végső pontján, messze szegélyén,
hol hosszú ideig szenvedtek gyászt a szívükben.
Ám ezeket Kronidész meg a többi haláltalan isten,
ők, akiket szült széphaju Rheia foganva Kronosztól,
Gaia tanácsa szerint felhozták újra a fényre.
Mert nekik ez mindent megmondott híven előre,
hogy nyernek győzelmet s hírnevet is velük együtt.
Mert réges-rég küzdöttek dühös indulatokkal
egymás ellen erőt próbáló ütközetekben
títánok s valahány isten csak eredt Kronosz úrtól.
Othrusz hegycúcsáról títánok hada támadt,
fenn az Olümposzon ők, minden jó osztogatói,
szépfürtű Rheiának a sarjai gyűltek a hadba.

Így álltak szemben háborgó indulatukban
tíz hosszú esztendőn át harcolva szünetlen,
s nem volt megnyugvás, a viszály dúlt, vége se látszott
még sehol, egyformán állt mindkét oldal esélye.
Akkor tettek a meghívottak elé, ahogy illik,
nektárt s ambrosziát, mit máskor az istenek esznek,
s megnőtt mindegyikük dagadó keblében a lélek,
mert ettek s ittak nektárt nemes ambrosziával.
Akkor az istenek és a halandók atyja imígy szólt:

„Föld s Ég sarjai, halljátok szavamat, ti dicsőek,
hadd mondok ki, amit kebelemben mondat a lélek.
Mert egymással már mi nagyon régóta csatázunk,
lesve, melyik fél győz s kik jutnak majd hatalomra,
títánok, vagy ahány isten csak eredt Kronosz úrtól.
Most ti mutassátok hát roppant öklötöket fel
títánokkal szemben a borzalmas viadalban,
s el ne felejtétek: mi barátságunkba fogadtunk
benneteket s a mi tervünk volt, hogy megszabadulva
nyirkos ködből visszakerüljete újra a fényre.”

Így szólt, s erre felelt a derék Kottosz neki mindjárt:

„Ó, te csodálatos, azt, amit elmondtál, tudom én is,
s tudjuk mind, hogy a versenyt senkisémm állja eszeddel:
isteneket fenyegette fagyos vész, és te kivédted.
Így mi is árnyékból, ködből bölcs terved alapján
jöttünk vissza megint, irgalmatlan köteléktől
megszabadulva, pedig nem volt rá semmi reményünk,
fenséges Kronidész. Mi ezért elszánt akarattal
védelmezzük uralmatokat harcolva keményen
títánokkal erőt próbáló ütközetekben.”

Szólt, s meghallgatták minden jó osztogatói,
és helyeseltek az istenek és vágyódtak a harcra
egyre mohóbban mind, s nem irigylendő viadalhoz
készültek fel az istennők és istenek aznap,
títánok, s valahány isten csak eredt Kronosz úrtól,
és akiket Zeusz hívott vissza sötét Ereboszból,
rettentőek, erősek, nem fog rajtuk a fegyver,
két vállukból száz roppant kéz lendül előre
egyformán mindnek s vállból ötven fejük is nőtt,
ormótlan testrészeik avval lettek egésszé.

Akkor a títánokkal szemben hadba vonulva
órijás sziklákat tartottak nagy kezeikben.

Átellenben a títánok feltöltik a hadsort,
megnő bátorságuk s mindkét fél erejéről
tetteikkel bizonyít, hogy a tenger végtelen árja
attól lesz visszhangos, a föld dübörög, meginogva
felnyög az ég, s megrázkódik többől az Olümposz
isteni mozdulatoknak a lendületére, a rengés
terjed s elhat a Tartaroszig, lábak dobogása,
szörnyű harci kiáltás s fegyverzaj kavarognak.

Sok sóhaj okozó nyilat ott egymásra kilöttek,
mindkét oldalról, fel egészen a csillagos égig
ért a hadak lármája, amint egymásra rohantak.
Már maga Zeus sem türtőztette tovább a haragját,
mert megtelt vele keble; egész erejét kimutatta,
sebbel-lobbal szállt le az égből és az Olümposz
ormáról villámfényben, keze mennyköveket szórt,
mennydörgött a magasban, villámfény a nyomában,
s szüntelenül járt isteni tűz szent lángja cikázva,
meggyulladt s dübörögve nyögött fel az életadó föld,
égett körben az erdő és jajgatva vonított.
Felforrott a talaj, hullámai Ókeanosznak,
s terméketlen tenger, húzódott a meleg gőz
föld mélyén lakozó títánokhoz, de a lángnyelv
felcsap az isteni légbe lobogva, s akármily erők
voltak is ők, szemüket villám tüze elvakította.
Izzott már a Khaosz, szörnyű látvány a szemeknek,
és a füleknek hírt is szörnyű hallani róla.
Mint amikor Föld és a kiterjedt Ég a magasból
egymáshoz közelítettek, volt ekkora lárma:
Gaia lehuppant s fentről Úranosz is lehanyatlott.
Most meg az istenek összecsapása okozta a lármát.
Föld rengett, port vert fel a szélvész, és a viharban
mennydörgött, villámlott, égve csapott le a mennykő,
felséges Zeus fegyvere, keltve zavart, riadalmat
mindkét hadsor közt a középén, a durva viszálynak
hangja magasra csap, és az erőt tettek bizonyítják.
Míg nem lankad a harc, elszántan törnek előre
egymás ellen erőt próbáló ütközetekben.
Küzdők sűrűjébe az elsők közt elegyedtek
harcok szomjuhozója, Güész s Kottosz Briareósszal,
háromszáz kősziklát ormóttan kezeikből
dobtak a títánokra, s a nyílzápor betakarta
sűrű árnyékkal mindet, s száműzve a mélybe
raktak durva bilincset rájuk, mert kezeikkel
győztek, a títánok, bár gögjük nagy, lekerültek
földtől oly távolra, amily távol van az ég fent.
[Mert a homályos Tartarosz oly távol van a földtől.]
Mert égből lezuhanva kilenc nap tart az esése,
s ér tizedik nap a rézüllő céljához, a földre,
[és a homályos Tartaroszig földtől ugyanannyi,]
és földről lezuhanva kilenc nap tart az esése,
s ér tizedik nap a Tartaroszig, céljához az üllő.
Körben rézfal fut, s háromszoros éj köde ömlik
szűk nyílása köré; tartó gyökerükkel idáig
nyúlnak a terméketlen tenger s föld le fölülről.
Ott rejtőznek azóta a títánok ködös árnyban,
felleggyűjtő Zeus ahogy elrendelte, kívánta,
hol végződik a föld, a dohos szagu messze vidéken.

Vissza se tudnak jönni, a rézkapukat be Poszeidón
zárta mögöttük, fal fut körben rakva magasra,
s bátorszívű Güész, Kottosszal s Briareósszal,
áll őrt, aigisztartó Zeuszhoz hű ez a három.
Ott a sötét földnek meg a földmély Tartarosának,
terméketlen tengernek meg a csillagos égnek,
sorban mindennek forrása van és a határa,
szörnyű dohszagban, mit az istenek is megutáltak,
mély gödör, oly, mély, hogy nyílásától fenekéig
az sem jut, ki egész esztendőt szánna az útra,
örvénylő viharok csapkodnak erre meg arra,
még a haláltalan istenek is borzadnak e szörnyű
látványtól. A sötét Éj borzalmas palotája
áll ott, kék felhők közt elrejtőzve egészen.
Nüx palotája előtt áll Íapetosz fia, Atlasz,
s tartja fején az eget, meg-megtámasztva kezével,
nem lankadva; a rézküszöbön jön szembe naponta
Éjszaka és Nappal, s egymás közelébe hogy érnek,
egymást üdvözlík, de az egyik jön ki az ajtón,
megy be a másik, nincs együtt soha otthon a kettő,
mert ha az egyik házon kívül járja a földet,
bennmarad és ott vár idejére a házban a másik,
míg a sor aztán rákerül és útjára elindul.
Az víz földilakóknak fényt s mindent bevilágít,
ez karján a Halál testvérét hozza, az Alvást,
Nüx, a veszélyes, szürke, ködös felhőbe takarva.
Mert ez a két fia is Nüxnek vele lakja a házat,
Hüpnosz meg Thanatosz, félelmetes istenek, őket
fényes napsugarak sosem érik, sem, ha az égre
megy fel Hélios, akkor sem, mikor este lenyugszik.
Ám békésen járja az egyik a földet, a tengert,
s megközelíti az embert mézédés nyugalommal,
míg vasból van a másik szíve, a lelke kegyetlen
rézből, és embert ha utolér, el nem ereszt
többé, gyűlölik őt a haláltalan istenek is mind.
Szemben a földmély istene visszhangos palotáját
lakja erős Hádész fenséges Perszephonéval,
szörnyű eb van előtte, kegyetlen, az őrzí a házat
álnok fortéllyal: ki belép, csóválja körötte
hízelve a farkát és füleit leeresztí,
ám aki egyszer bent van már, nem hagyja kilépni,
lesben ül és felfalja, ki szökni igyekszik a házból,
melyben az úr Hádész, fenséges Perszephonéval.
Az lakik erre, kitől borzadnak az istenek is mind,
Sztüx, legidősebb lánya a körben visszairamló
Ókeanosznak, távol a többi haláltalanoktól
áll sziklák oltalma alatt híres palotája,
körbefutó oszlopsor ezüstből tartja az égnek.
Thaumasz lánya, a gyors lábú Írisz jön a hírral

néha a tenger széles hátán át, valahányszor
visszavonás, versengés kél a haláltalanok közt.
És ha hazug szót ejt ki olümposzi isten az ajkán,
Zeusz már küldi is Íriszt, hozza az isteni esküt
messze vidékről, gyűjtse arany korsóba a hűvös,
soknevű tiszta vizet, meredek szirtfal magasából
bőven alácsorgót; föld mélyén Ókeanosznak
mellékága az éji homályban szent folyamából
szökteti fel, s az egészből egy tized az, mi előtör.
Mert földet s tengert körülönti kilenc tizedével,
majd az ezüst hullámok a sós tengerbe ömölnek,
egy rész tör fel a sziklán, isteneket fenyegetve.
Mert aki erre megesküszik, és ez az eskü hamis volt,
bár isten, ki lakik hófödte olümposzi csúcson,
egy kerek esztendőt fekszik s nem jut levegőhöz,
ambrosziával, nektárral nem üdíti az ajkát,
fekszik hangtalanul s lélegzet nélkül, aléltnan,
kábulat álom fátyla alá rejtőzve az ágyán.
És ha betegségének hosszú éve lejárt is,
még nehezebb próbák várnak rá sorra: kilenc év
távol a többi haláltalanoktól, számkivetésben,
sem gyűlésbe velük nem járhat, sem lakomára.
Mind a kilenc év így telik el, hogy majd tizedikben
fent az Olümposzon isteni társak közt legyen ismét.
Ekkora esküt bíztak az istenek el sose múló
ősi vizére a Sztüxnek, mely kövecses talajon fut.

Ott a sötét földnek meg a földmély Tartarosának,
terméketlen tengernek meg a csillagos égnek,
sorban mindennek forrása van és a határa,
szörnyű dohszagban, mit az istenek is megutáltak.
Márványból kapufélfa, küszöb rézből nem inog meg,
mély gyökerekbe kapaszkodik, ott is nőtt ki magától.
Távol minden más istentől itt a küszöbnél
laknak a titánok, túlsó partján ködös úrnak,
míg a dicső Zeusz híres társai, hű segítői
messze az Ókeanosz partján lakják palotájuk,
Kottosz s véle Güész, Briareósz meg, a legderekabbat,
Ennoszigaios, a zúgva morajló tette vejévé,
nőül hozzáadva leányát, Kümopoleiát.
Így miután kivetette a titán-népet az égből
Zeusz, megszülte utolsó sarját Gaia, Tüphóeuszt,
mert arany Aphrodité által maga Tartaroszé lett.
Nagy tettekre való kezein kidagadnak az izmok,
lábai el nem fáradnak soha, száz feje nőtt ki
vállából s félelmes kígyófej valamennyi,
elfeketült nyelvekkel nyaldos, az isteni száz fön
lángok lobbannak pillái alatt a szemekben,
csak néz, és tűz villan fel valamennyi fejében,
s minden félelmes fejben még hangok is ülnek,

mindenféle csodálatos értelmű színezettel.
Van, hogy az istenek értik csak, mit mond, de van úgy is,
hogy mint fékétől szabadult bika bömböl a hangja,
máskor meg felbödül, akár a kegyetlen oroszlán,
máskor, hallani is rossz, mint az ebek, ha ugatnak,
máskor csak sziszeg, ám visszhangozzák a hegyormok.
Aznap nagy baj volt küszöbön, jóvátehetetlen:
isteneket s a halandókat hogy majd leigázza.
Csakhogy az istenek és a halandók atya időben
észbekapott, dörgött száraz villámmal, a föld is
megremegett körben meg az ég boltíve felette,
föld mélyében a Tartarosz, Ókeanosz meg a Tenger.
Útnak eredt az olümposzi úr, s megrendül a nagy hegy
isteni lába alatt, az egész föld nyögve felel rá.
Két tűztől gyullad meg a kék, ibolyásszinű tenger,
villámtól s forró párájától ama szörnynek,
izzó szélviharoktól s mennykövek égi tüzetől.
Felforrott a talaj, meg az ég, meg a tenger egészen,
s nagy hullámok csapkodják torlódva a partot
isteni léptek lendületére, a föld belerendül.
Reszket Hádész, holt lelkeknek alant a királya,
s títánok, Kronosz is köztük, mély Tartarosz alján,
mert nincs vége, se hossza a rettenetes hadizajnak.
Összeszedett Zeusz minden erőt s öltötte magára
fegyvereit, villámot, dörgést, s mennykövet, izzót,
és az Olümposzról lenn termett és odasújtott,
és valahány feje volt csak, felperzselte, a szörnynek.
Így fékezte meg és szíjostorral fenytette,
ez meggörbedt és lezuhant, és Gaia nyögött fel.
Tűz tört fel mennykő-sújtotta királyi tagokból
ott ahol elnyúlt, erdős Etna alá letaszítva,
nagy darabon meggyulladt tőle a föld, ez az órjas,
gőzölgött és olvadozott is, akárcsak az ón, ha
értve a módját, öntik a tégelyen át a legények,
s mint a vas, ámbár minden más fémnél ridegebb ez,
völgyben, a hegy lábánál égő tűz vele is bír,
s olvad a föld mélyében Héphasztosz keze által,
így olvad meg a föld lobogó lángok melegében.
- Őt meg a Tartaroszig hajította le Zeusz, a haragvó.
Minden fűvő, párával teli szél e Tüphóeusz
sarja - Notosz, Boreasz meg a tisztító Zephürosz nem:
isteni sarj ez a három s hasznos az emberi nemnek.
Ám vaktában nyugtalanítja a többi a tengert,
hogyha lecsapnak a szürke, ködülte habokra, halandók
súlyos bajba kerülnek, szélvész forgatagában.
Jobbról s balról fújnak s szétszórják a hajókat,
pusztítják a hajósokat és nem tud menekülni
senki, ha szembetalálja magát a habokban ezekkel.
És ugyanők a virágos föld végnélküli síkján

tönkreteszik földönszületett ember kezeművét,
fergeteges zajjal, s mindent teleszórva homokkal.

Így miután amit istenek elkezdtek, befejezték,
s títánoknak a rangja felől döntöttek erővel,
mind biztatták Zeust, az olümposzi messzetekintőt,
Gaia tanácsa szerint legyen ő az uruk s a királyuk,
ő meg a többieket mindet tisztjükbe helyezte.

Zeusz első felesége az Értelem asszonya, Métisz,
istenek és a halandók közt legtöbb a tudása,
ám amikor megjött az idő, hogy Pallasz Athénét
szülje meg, őt mégis Zeusz csellel félrevezette,
s addig hízelt neki, míg elnyelte egészben.
Ezt a tanácsot Gaia s a csillagos Úranosz adta,
mert azt gondolták, ne legyen másé a királyi
tisztesség, csak Zeuszé, mind a haláltalanok közt,
mert ígért bölcs gyermekeket Métisznak a végzet,
és elsőnek a lányt, a bagolyszemű Tritogeneiát,
azt, kiben ész meg erő van, az apjáéval egyenlő,
majd ezután más gyermeke is születik, ki királya
istennek s embernek lesz, s nagy erő a szívében.
Csakhogy Zeusz Métiszt, mindezt megelőzve, lenyelte,
így jót s rosszat az istennő neki jelzi belülről.
Másodikul feleségül vette Themiszt, ki a Hórák:
Törvényesség, Jog s a virágzó Béke szülője
- földi halandók munkájára ezek felügyelnek -,
s Moirák anyja, akiknek nagy tisztséget adott Zeusz,
hogy Klóthó, Lakheszisz meg a harmadik, Atroposz, ossza
jó vagy bal sorsát a halandó földilakóknak.
Eurünomé, aki Ókeanosznak a lánya, a kedves,
három lánynak az anyja, a széparcú Khariszoknak,
Aglaié és Euphroszüné s Thalié ez a három.
Szempillájuk alól szerelem pereg olvatagon le,
és minden pillantásuk szépséges ígézet.
Gabnában dús Démétér ágyába fogadta
Zeust és szülte fehérkaru Perszephonét, akit aztán
anyjától Hádész rabol el - s nem tiltakozik Zeusz.
És aztán lett széphaju Mnémoszünéba szerelmes,
így lett Mnémoszüné a kilenc Múzsának az anyja
- rajtuk arany fejdísz, csak a dal meg az ünnep a gondjuk.
Létó gyermeke Phoibosz Apollón és nyilazó szűz
Artemisz istennő, legszebb ivadéka az Égnek:
aigisztartó Zeusszal esett szerelembe az anyjuk.
Héra virágzó szépségében lett az utolsó
asszonya istenek és a halandók égi urának,
és Hébét meg Arészt s Eileithüiát neki szülte.

Zeusz a fejéből szülte bagolyszemű Tritogeneiát,
egymaga, félelmes szűzet, seregek vezetőjét,
felséggest, aki kedvet lel harcban, hadizajban.

Héra pedig szintúgy szerelem nélkül maga szülte
Héphaisztoszt, féltékeny versengésben urával,
ez mesterségben kitűnő ivadéka az Égnek.

Amphitríté s messzemorajló Ennoszigaios
gyermeké nagy Trítón, az erős, félelmetes isten,
tenger mélyén anyjával s a királyi apával
él az arany palotában. Arésznak, a pajzsbeverőnek
szülte a Félelmet meg a Rettenetet Küthereia
- ők a fagyos harcban hősök sorait riogatják
együtt városok elpusztítójával, Arésszal -,
s Harmóniát, kit a dölyfös Kadmosz vett feleségül.

Atlasz lányát, Maiát, Zeusz szent ágya fogadta,
úgy született meg a híres Hermész, isteni hírnök.
Kadmosz lánya, a szép Szemelé, szerelembe vegyülve
Zeusszal, szülte Diónüszosz istent, dús örömosztót,
istent ő, a halandó, s most mindkettejük isten.
Alkméné Héraklést szülte, a hőst, az erőset,
Zeusszal, a felleggyűjtővel szerelembe vegyülve.

Aglaié, a legifjabbik valamennyi Kharisz közt,
Héphaisztosznak, a nagy bicegőnek lett felesége,
Szőke Diónüszosz meg aranyfürtű Ariadnét,
Minósz lányát vette el, és Kronidész a leánytól
távoltartja ezért a halált s vénséget örökre.
Nagy Zeusznak s az aranysarujú Hérának a lányát,
Hébét, széplábú Alkméné hős fia nyerte,
Héraklész, az erős, nagy munkáit befejezve,
hű feleségül hóborította olümposzi ormon.
Az boldog, ki nagyot cselekedve, haláltalanok közt
lakhat, távol minden bajtól és örökifjan.

Szülte sosem fáradt Napnak neves Ókeanosz-lány,
Perszéisz, Kirkét és Aiétészt, a királyt is.
Ez, fia földilakókra sugárzó Éliosznak,
úgy, ahogy istenek eltervezték, Ókeanosznak
széparcú lányát feleségül vette, Idüiát,
és arany Aphrodité által keltett szerelemben
széplábú Médeiát szülte urának Idüia.

Most pedig üdv nektek, kik fenn az Olümposzon éltek,
s nektek is, ó, szigetek, szárazföld, sósvizü tenger!

Szóljon hát dalotok most már, édesszavu lányok,
lányai aigisztartó Zeusznak, Olümposzi Múzsák,
róluk, akik bár istennők, de szeretve halandó
férfit, szültek gyermeket, isteni lényre hasonlót.
Démétér, a nagy istennő, így hozta világra
Plútoszt, Íaszión héroszt szerelemmel ölelve,
Kréta kövér földjén, háromszor vont ekenyomban;
Plútosz, a jótékony, földet s tengert bebarangol,
és aki rálel, vagy kinek ő szökken tenyerére,
gazdaggá teszi azt, megajándékozta vagyonnal.

Kadmosz Harmoniát, arany Aphroditének a lányát vette el, és szép falkoszorús Thébaiban ez Ínót meg Szemelét meg a kedves Agauét és Polüdóroszt szülte, meg Autonoét is, Arisztaiosz feleségét. Khrüszaórnak Kalliroé, szép Ókeanosz-lány, eggyé válva a nagyszivü hőssel arany szerelemben, szülte fiát, aki lett a halandók közt legerősebb, Gérüoneuszt, hős Héraklész végzett vele mégis, ökrei kedvéért a haboktól vert Erütheián. Títhónosznak a rézvértes hőst szülte a Hajnal, Memnónt, éthiopok fejedelmét, s Émathiónt is, majd szült még egy híres hőst Kephaloszba szeretve, ritkakerős Phaethónt, a haláltalanokra hasonlót, kit viruló ifjúságának zsenge korában mint játékos gyermeket elragadott a mosolygó Aphrodité: szentséges templom lett a lakása, ő meg a szentély éjszaka éber szelleme, őre. Aiétésznek, a Zeusz-táplálta királynak a lányát Aiszón gyermeke nőül vette, mivel sose múló istenek így tervezték, ő pedig állta a próbát, mit rárótt, nem is egyfélét, a király, a hatalmas és gögös Peliasz, ez a féktelen, ostoba bűnös. Mindezt elvégezve, sokat szenvedve, Iólkosz partját érte el újra a fürge hajóval Iaszón, rajta a szépszemű lány, kit vett viruló feleségül Aiszón gyermeke, népek pásztora; gyermekük is lett, Médeiosz, kit fenn a hegyen Philüré fia, Kheirón felnevel és táplál, hogy a nagy Zeusz terve beteljen.

Sósvizü tenger öregjének, Néreusznak a lánya, istennők közt is ragyogó Pszamathé szüli Phókoszt, Aiakosz öt aranyos szerelemmel ölelte; a másik meg Péleuszhoz ment, az ezüslábú Thetisz úrnő, s szülte Akhilleuszt, pusztító kedvében oroszlánt.

Aineiaszt meg szülte a szépkoszorús Kütheireia, Ankhiszész hőssel kedves szerelembe vegyülve, sok mély völgyel szegdelt, erdős Ída-hegy ormán.

Kirké, lánya a Napnak, a nagy Hüperionidésznek, szült szerelemben a hosszantűrő hős Odüsszeusznak két fiat - Agriosz és a királyi Latinosz e kettő -, [és arany Aphrodité által még Télegonoszt is.] Távoli rejtekben, nagy messze, a szent szigetek közt ők a dicső türrhének népe felett fejedelmek.

Nauszithoosznak s Nauszinoosznak az apja Odüsszeusz, anyja Kalüpszó istennő, ki szerette Odüsszeuszt. Hát ezek istennő létükre szeretve halandó férfit, szültek gyermeket, isteni lényre hasonlót.

[Szóljatok asszonynépről már, édesszavu lányok, lányai aigisztartó Zeusznak, olümposzi Múzsák...]

Munkák és napok

Múzsák Périából jertek, szálljon az ének,
zengjétek Zeuszt, égi atyákat illeti himnusz,
ő tesz híressé embert, s ő dönt a homályba,
nagy nevet ő ad, s névtelenül hagy Zeus, ha akarja.
Gyöngét ő tesz erőssé s földhöz sújthat erőset,
ő büszkét megaláz s a kicsit naggyá teszi könnyen,
görbe utat kiegyenget, a gögöt megtöri könnyen,
Zeusz, a magasban dörgő, lakva magas palotáját.
Hallgass meg, s látván-hallván törvényt az igazság
útján tégy; én meg Perszésznek mondok igaz szót.

És az igazság az, hogy Erisz kettő van a földön,
nem csak egy; ezt dícséri, ki ismeri, ámde a másik
méltó minden gáncsra, szokásuk olyannyira eltér.
Mert ez a másik visszavonást és harcokat indít,
szörnyű lény, ember nem tudja szeretni, de mégis,
hogy szolgáljuk e súlyos Eriszt, hajt isteni kényszer.
Ám elsőnek szülte amazt az Eriszt a sötét Éj,
s ég magasában kormányzó Kronidész lehelyezte
mélyen a föld gyökeréhez, s ez már hasznos a népnek.
Mert ez a resteket is gyakran serkenti dologra:
megkívánja a munkát mind, látván, hogy a másik
szántani-vetni igyekszik, rendben tartja a házát,
s éppen ezért gazdag. Verseng szomszéddal a szomszéd,
s boldogul az, ki igyekszik: Erisz jót így tesz a néppel.
És féltékeny az ácsra az ács, fazekas fazekasra,
koldus a koldus irigye, a dalnok irigye a dalnok.

Ó, Perszész, hallgass rám, s jól véd ez a szivedbe,
munkádtól kárörvendő Erisz el ne szakítson,
hogy veszekedni tanulj, piacon hallgatva a lármát.
Mert nem gondolhat sokat az gyűlésre, viszályra,
kit nem biztat egész év bőségével a kamra,
s benne, amit csak a föld hoz: Déméter gabonája.
Ráér az, ki a gyomrát megtöltötte, pörölni,
más vagyonára kinyújtva kezét; nem jó neked ismét
így cselekedned, jobb lesz már befejezni perünket
Zeusz törvénye alapján, mert legjobb az igazság.
Mert az örökséget szétszöttük, de te többet
loptál még, a falánk bírakat vesztegetéssel
megnyerted s ők hajlandók neked ezt megítélni.
Balgák, nem tudják, hogy a fél az több az egésznél,
sem, hogy a mályva s az aszphodelosz hagymája milyen jó.

Elrejtették mélyen az istenek élelmünket;
másként könnyen meghozná neked egy napi munka
azt, ami kell az egész évben, bár tétlenül élnél;

gyorsan akaszthatnád a hajókormányt is a füstre,
ökrök s öszvérek munkája se kellene akkor.
Ám Zeusz elrejtette, szívében megharagudván,
hogy megcsalta a görbeeszű Prométheusz őt is;
embereket pusztító gondokat akkor eszelt ki.
Elrejté a tüzet, de derék fia Íapetosznak
bölcs Zeusztól ellopva lehozta az emberi nemnek,
dugva husáng szárába, kijátszva a mennyköves istent.
Ekkor fellelgyűjtő Zeusz így szóla haraggal:

„Íapetosz fia, minden másnál hát ravaszabb vagy,
annak örülsz, hogy megcsaltál s elloptad a lángot,
mely bajt hoz tereád s a jövőben az emberi nemre.
Tűz kellett? Adok én majd nékik olyan veszedelmet,
hogy szeretik s körülujjongják a saját veszedelmük.”

Szólt és felnevetett a halandók s istenek atyja,
s tüstént hívta a híres Héphaisztoszt a paranccsal,
hogy földet gyúrjon vízzel, majd emberi hangot
és mozgékony erőt adjon bele és gyönyörű szűz
istennőkre hasonló szépséget, azután meg
asszonyi mesterségre: szövésre tanítsa Athéné,
és arany Aphrodité öntsön bűbájt a fejére
s bajszerző vágyat s gondot, mi a testet emészti,
szemtelen eblelket bele, tolvaj hajlamot adjon
végül az isteni hírnök, Hermész Argeiphontész.

Így szólt, s mind hallgattak Zeusz fejedelmi szavára.
Tüstént gyúrt, ahogyan Kronidész kívánta, a sánta
mester szégyenlős szép szűz lánykát az agyagból,
és a bagolyszemű Pallasz Athéné felcicomázta.
Istennők: Khariszok, s Peithó, a királyi Igézet,
hoztak arany láncot testére, s a széphaju Hórák
nyíladozó tavaszon fonták meg dús koszorúját,
végül minden dísz elrendez rajta Athéné.
Keblét Argeiphontész megtöltötte csalással,
hízelt szóval s tolvaj hajlammal egészen,
úgy ahogyan mennydörgő Zeusz kívánta, s adott még
hangot az isteni hírnök a lánynak, s elnevezé őt
Pandórának, mert neki, kik lakják az Olümposzt,
mind adtak valamit, kárára az emberi nemnek.

Aztán elkészülve ravasz tervével egészen,
már Epimétheuszhoz küldötte le Zeusz atya Hermészt,
mint gyors hírnöke, kézen fogva vezesse a szűzet
hozzá, s ez, bár szólt neki jókor bátyja, Prométheusz,
hogy, ha ajándékot küld Zeusz atya, el ne fogadja,
mert a halandó emberi nemre hoz az veszedelmet,
észbe csak akkor kap, hogy a bajt már látnia kellett.

Mert gond nélkül élt mindaddig az ember a földön,
távol a fáradság, távol minden nyomorúság,
és távol volt még, mi halált hoz ránk, a betegség.
Most a halandó sok baj közt gyorsan megöregszik.

Mert ez a nő, hogy a hombárnak fedelét felemelte,
mind szétszórta, az embernek sok gondot okozva.
Egy nem távozik el, mélyen megül ott a Reménység,
hombár szája mögött mindvégig, s el se repülhet,
mert mielőtt kirepült, a fedél ismét lecsapódott,
úgy, ahogy aigisztartó Zeusz kieszelte előre.
Más, sokezernyi csapás kószál pusztítva közöttünk,
bajjal telt el a föld, vele telt el a tenger egészen,
nappal törnek a kórságok ránk, s éjszaka törnek,
mind hívás nélkül jön s bajt hoz az emberi nemre,
némán, mert elvette a hangot tőlük a bölcs Zeusz.
Így amit elgondolt Zeusz, nem lehet azt kikerülni.

Vagy ha kívánod, más magyarázatot adhatok erre,
jól tudom én azt is, csak jól vésnéd a szivedbe.

Egy törzsből származnak az istenek és a halandók.

Emberi nemzetséget először fényes aranyból
készítettek az istenek, ők, az Olümposzon élők.
Akkor még mindenki fölött Kronosz égi király volt,
s könnyű szívvel, akárcsak az istenek, élt a halandó,
távol a bajtól, távol a jajtól, még az öregség
sem járt köztük, mindvégig duzzadt az erőtlől
karjuk s lábuk, a kórság még nem törte meg őket;
mint lágy álmom jött a halál rájuk, s amíg éltek,
csak jóban volt részük; a föld meghozta magától
bő termését és dolgozni merő gyönyörűség
volt, sok jó közepette, a dús legelőn legelészett
nyájuk, s kedvelték az olümposzi boldogok őket.
Majd aztán, hogy a föld befogadta magába e fajtát,
jótét lelkek lettek, a nagy Zeusz rendeletére,
földönjáró hű őrzői az emberi nemnek,
minden gaztettet meglátnak, s őrzik a törvényt,
míg magukat köd leplezi, úgy járkák be a földet,
gazdagság-gyarapítók, mert az övék ez a rang is.

Másodikul sokkal satnyább rend jött, az ezüstmép,
úgy rendelték ezt el, akik lakják az Olümposzt,
testben-lélekben nem volt az aranyra hasonló.
Száz évig nevelődött hű anya oldala mellett
otthon a gyermek, balgaton játszódva egész nap,
ámde amint felserdültek, s átléptek a mezsgyén,
már alig éltek arasznyi időt, azt is tele bajjal,
dőrén, mert egymás gögjét nem tudta kivédni
egy sem, s már nem tisztelték a nagy isteneket sem,
s istenek oltárára se hozták áldozatuk már,
úgy, ahogy embertől a szokás törvénye kívánja.
Zeusz Kronidész haragos szívvel rejtette el őket,
merthogy a boldog olümposzi isteneket nem imádták.
Majd aztán, hogy a föld befogadta magába e fajt is,
föld-mélyén-lakozó boldognak hívja az ember,
s csak másodsorban, de azért még tisztelik őket.

Zeusz atya akkor harmadikul más rendet, a rézkort:
új embert formált, az ezüstkorhoz se hasonlót,
kőrisfából, durva, kemény fajt, melynek Arész kell,
gőgje alatt jajszó támad, nem is él gabonával,
lelke szilárd és meg nem hajlik, mint a rideg vas,
izmában szörnyű hatalom van, nagy keze vállból
nő ki hatalmas tagjaihoz, s közeledni sem enged.
Rézből voltak a fegyvereik, rézből a lakásuk,
rézszerszámmal dolgoztak, nem járta a vas még.
Egymással harcoltak s egymást gyűrte le karjuk,
így érték el a hús Hádész tágas palotáját,
névtelenül: feketén, bár rettentő erejük volt,
értük jött a halál, s el kellett hagyni a napfényt.

Majd aztán, hogy a föld befogadta magába e fajt is,
más embert állított Zeusz ismét a világba,
jobb s igazabb volt, mint az előbbi, ez új, negyedik rend,
isteni hősök rendje, nevük félisten a földön,
föld végnélküli térein ők jártak mielőttünk.
Emberölő csata, irtó harc pusztítja ki őket,
részben a hétkapujú Thébaiban, a kadmoszi földön,
míg a Dagadtlábú dús nyájaiért tusakodnak,
másokat elcsalt messzire, tengeren át a hajókkal
szépfürtű Helenáért Trója alatt tusakodni.
Ott a halál végzése homályba takarta be őket,
ám egy részét Zeusz Kronidész, ki az emberi sorsot
két mértékkel méri, a föld peremére helyezte.
Ott laknak, s lelkükhöz nem fér gond s szomorúság,
mély örvényű Ókeanosz boldog szigetében,
áldott hősök, akiknek mézédés gabonát ad,
s esztendőnként háromszor virul újra a szántó,
távol az isteni székhelytől s Kronosz ott a királyuk.
*Mert a bilincsektől őt Zeusz atya megszabadítva,
száműzvéen tisztelte, királlyá téve felettük.*

*Aztán létrehoz ismét egy más emberi fajtát,
sok népet tápláló földön most ezek élnek.*
Csak ne születtem volna e most élő ötödik rend
embereként, meghalni előbb, vagy a messze jövőben
élni szeretnék, mert melyben mi vagyunk, ez a vaskor.
Éjjel-nappal nincs pihenésünk, pusztul az ember
gondban, bajban, az istenek így szabták ki a sorsunk.
Mégis, járul még öröm is némelykor a bajhoz,
s Zeusz el fogja törölni e fajtát is, ha az ember
már a halántékán ősz hajjal jó a világra.
Ellentét támad majd akkor apák s a fiúk közt,
s vendéghez vendéglátója, barát a baráthoz,
s testvérhez nem kedves a testvér, mint ahogy addig,
és nem tiszteli többé gyermek öreg szüleit sem.
Súlyos szitkokkal szólnak hozzájuk a durva
gyermekek, isteni bosszútól sem félve, a hálás

gyermek adóját nem fizetik meg öreg szüleiknek,
áll az ököljog, s egymás városait kirabolják.
Nem becsülik meg a jót, az igazt, aki őrzi az esküt,
inkább azt, aki gögijében mindig gonoszat tesz,
tisztelik, és markában a jog mindenkinek, és nem
ismeri senki a szégyent, árt az igaznak az álnok,
mert hamisan szól és nem fél megszegni az esküt.
Sok baj sújtja a népet, s köztünk jár az Irigység,
annak örül, ha baj ér, csúf hangja van, arca kegyetlen.
Akkor a széles térségű földről az Olümposz
orma felé, öltözve fehérbe, elindul, az embert
elhagyván, fel örökké élő isteneinkhez
Aidósz és Nemeszisz: méltó harag és a szemérem,
itt csak a baj meg a kór marad és nincs ellene gyógyír.

Most a hatalmasnak mondom, ha megérti, mesémet.
Így szólt egykor a sólyom a tarkanyakú csalogányhoz,
míg a magasban a felhők közt karmába ragadta,
s ez szálnalmas hangon sírt, szenvedve a horgas
karmok közt, de kemény szóval támadta a sólyom:
„Ó, nyomorult, mit nyögsz? Az tart, aki sokkal erősebb,
s dalnok vagy bár, arra cipellek, amerre akarlak,
mígnem elengedlek, vagy, rád éhezve, bekaplak.
Balgatag az, ki erősebbel mer szembeszegülni,
úgysem győz, csak a szégyenhez még bánata társul.”
- Szólt a sebes sólyom, szárnyát szélesre kitárva.

Ó, Perszész, te a törvény és ne a gögös erőszak
útján jársz, nyomorult emberhez a gög nem is illik,
könnyen a jó sem tűri, s akit balsorsa utólért,
még jobban meggörnyed alatta, az út nem is erre
visz célhoz, ha a célod igaz; gögnél az igazság
mindig jobb, a saját kárán csak a balga tanulja.
Mert ha a törvényt elcsavarod, fut utána az Eskü,
s bár meghurcolták, az Igazság sodra erős még,
pénzéhes bíró a jogot bár csűri-csavarja.
Sírva bejárja a városokat, s hol az emberek élnek,
bajt hoz rájuk, ködbe takarva fejét, az Igazság,
mert megcsúfolták, elgörbítvén igaz útját.
Ott, ahol egy mérték mér polgárnak s idegennek,
és az igaz törvény útjáról senki le nem tér,
dúsan hajt az a város, benne virágzik az ember,
békesség lakozik földjén, ifjak nevelője,
messzetekintő Zeus nem támaszt ellene harcot.
Nem pusztítja a törvénytartó népet az ínség,
sem rontás, a nehéz munkát a siker koszorúzza.
Bőséges termést hoz a föld, erdő a hegyekben,
tölgy koronáján makk, odvában méhek, a réten
sűrű gypja alatt már szinte leroskad a bárány,
szülnek az asszonyok és a fiú az apára hasonlít.
Minden jó az övék, ily népnek azért sohasem kell

szállni hajóra: az áldott föld meghozza a termést.
Ámde akiknek a gazság tetszik, a gőgös erőszak,
törvényt köztük a messzetekintő Zeusz maga hirdet.
Gyakran egész város szenved, mert egy gonosz élt ott,
egy bűnös, kit a bűn útjára az ostoba gőg vitt.
Nagy veszedelmet hoz le rájuk Zeusz a magasból,
járványt és éhínséget, hogy hulljon az ember.
Meddők lesznek az asszonyok, így pusztulnak a házak,
Zeusz, az olümposzi terve szerint; van, hogy csatarendet
visz romlásba, van úgy, hogy várost rombol, a bástyát,
vagy hogy a tengeren éri utól a hajóikat isten.

Gondoljátok meg, hogy ítéltetek, ó, ti királyok!
Mert közelünkben járnak az istenek, itt a halandók
közt, s azokat látják, akik elferdítik a törvényt,
egymást megrövidítik, az istennel se törődnek.
Isteni őrzőt rendelt harmincezret a földre
Zeusz, hogy az ember minden lépésére vigyázzon,
minden gaztettet meglátnak s őrzik a törvényt,
míg magukat köd leplezi, úgy járnak be a földet.
Zeusz atya lánya Diké, szépséges szűz az Igazság,
tisztelik őt, kik fenn az Olümposzon érnek örökké,
és ha ki görbe uton jár és őt sérti szavával,
Zeusz atya mellé ülve a szűzlány messzire csengő
hangon hirdeti meg, hogy a bűnre lecsapjon a bosszú
s ostoba bírák bűnéért szenvedjen a község,
hogyha a jogtíró nagyok elferdítik a törvényt.
Erre figyelve, királyok, igazság lesz szavatokban,
csak ne a vesztegetést lessétek, hogyha ítélték.
Az, ki a másíknak tesz rosszat, majd maga szenved,
s szöve gonosz tervet, neki üt ki a leggonoszabbul.
Zeusz szeme mindent lát és mindent észrevesz, azt is
látja, ha éppen látni akarja, hogy ebben a pörben
mit tartott a saját kebelében jognak a város.
Mostanság bárcsak ne igazság embere volnék
én se, fiam se, hiszen csak bajjal jár ma igaznak
lenni, hiszen most több jogot élvez a jogtalan ember
- csak hogy nem hiszem én, hogy Zeusz így hagyja örökké.

Ó, Perszész, hallgass rám és jól véd a szivedbe,
hogy tiszteld a jogot, s többé ne vezessen erőszak.
Zeusz Kronidész csak az emberi nemnek hozta e törvényt,
míg a halak meg az erdő vadjai, saskeselyük is
egymást falják, mert szava nincsen köztük a jognak.
Ámde az embernek - s mindennél szebb ez ajándék -
ő jogot ad, s ki akarva a jót és tudva a törvényt
hirdet igazságot, majd boldoggá teszi azt Zeusz.
Az, ki hamis szándékkal vall s meg is esküszik arra,
sértve a törvényt, végül is önmaga szenved örök kárt
és emlékét sem fogják éltetni utódok,
míg igaz embertől majd boldog utódok erednek.

Jó szándékkal szólok hozzád, ostoba Perszész.
Az, ki a hitványsághoz húz, célját el is éri
könnyűszerrel: sima az út hozzá s közel is van.
Ámde örökkéélő isteneink az erényhez
izzadság árán visznek, hosszú meredélyen,
útja göröngyös kezdetben, de a csúcsra felérve
aztán már könnyűnek tetszik, bármi nehéz volt.
Mindenben legjobb annak, ki megérti magától,
hogymi következik aztán és jobb végre hogyan jut.
Mégis, az is jól jár, aki meghallgatja a bölcs szót.
Ám aki önmaga nem tud itélni, de másra se hallgat,
hogyha okos szót szól, az már a haszontalan ember.
Így te szavam ne feledd, véds inkább jól a szivedbe,
Perszész, isteni sarj, dolgozz, hogy téged az ínség
gyűlöljön, de szeressen a szépkoszorús Démétér
és telerakja a szent úrnő gabonával a csűröd.
Mert ínség az örök vendég annál, aki tétlen.
Arra az istenek is, meg az emberek is haragusznak,
kit soha nem látnak dolgozni, akár a heréket,
kik csak a dolgos méhek munkáján csemegézve
élősködnek. Végezd mindig kedvvel a munkád,
évről-évre hogy étellel teljék meg a csűröd.
Gazdaggá tesz a munka, a nyáját is az gyarapítja,
dolgozzál, s jobban kedvelnek az istenek akkor,
és a halandók is, de a lustáktól iszonyodnak.
Nem szégyen dolgozni, de szégyen tétlenül élni.
Dolgozzál, s féltékeny lesz rád, látva a lusta,
hogymagyonod nő és a vagyonnal jár a dicsőség.
Jobb lesz az, ha dologhoz látsz a te állapotodban,
csélcscap lelkedet elfordítod a más vagyonától,
s munkával keresed kenyered, hallgatva szavamra.
Szükséget látó ember nem jó, ha szemérmes,
bár a szemérmesség is szolgál néha javunkra,
árt a szemérmesség, bátorságé a szerencse.
Rablott jószág nem kell, csak mit az istenek adnak.
Mert ki vagyont úgy gyűjt, hogy erőszak jár a kezére,
vagy nyelvvel szerzi a zsákmányt, mint nem is egyszer
láthatjuk, mikor embert elcsábít nyereségvágy
és arcátlanság a szemérmességet elűzi:
istenek azt könnyen megalázzák, újra lerontva
házát, nem kíséri soká az ilyent a szerencse.
Ez vár arra, ki oltalmat-keresőt, idegent bánt,
arra, ki megsértette rokon, testvér nyoszolyáját,
elcsábítva nejét titkon, gonoszat cselekedve,
arra, ki álnokságában megcsalja az árvát,
és aki ősz atyjára a vénség bús küszöbénél
rátámadni se szégyell s illeti durva szavakkal;
ezt maga Zeusz rossz szemmel nézi, kiszabva a végén
méltatlan sok tettéért méltón a jutalmat.

Hát te ezért mind ettől zárd el egészen a lelked.
Mint csak bírja vagyunkád, áldozz isteneidnek,
tisztán, jámbor szívvel, pompás combokat égess.
Engeszteld máskor tömjénnel, itallal az istent,
este ha vár nyoszolyád, s ha a nap szent fénye ragyog rád,
úgy lesznek mindig kegyesek lelkükben irántad,
s fölvásárlod a más földjét, nem más a tiédet.

Hívd asztalhoz a hű pajtást, hagyd futni, ki gyűlöl,
és aki legközelebb lakik, azt hívd meg legelőször,
mert ha akármi esik meg majd a tanyádon, a szomszéd
ott terem őv nélkül, míg felcihelődik a sógor.
Átok a rossz szomszéd, a derék szomszéd pedig áldás.
Megbecsülésre találtál, jó szomszédra találva.
Rossz szomszéd nélkül soha el nem veszne a marha.
Jó mértéket várj szomszédodtól, s ugyanavval
add meg a kölcsönt, sőt még tégy hozzá, ha telik rá,
úgy számíthatsz máskor is arra, hogy ő kisegítsen.
Más kárán ne nyereszkedj, átok az ily nyereség csak.
Azt kedveld, aki kedvel, s menj az elé, ki eléd jön.
Adj annak, ki adott, s avval, ki fukar, fukarul bánj.
Annak adunk szívesen, ki adott, mit sem kap a kapzsi.
Jó az ajándék, rablás rossz, a halál a kamatja.
Az, ki adott önként, bármily nagy volt az ajándék,
még örül is, hogy adott: a saját kedvére tehette;
ámde, ki szemtelenül mástól elvenne erővel
bármilyen kicsit, kedvetlenség dere száll a szívére.
Mindig csak kicsivel kell hozzátenni kevéshez,
csak gyakran cselekedj így, sok kicsi sokra megy aztán.
Ahhoz gyűjts, ami van, s nem fér hozzád gonosz ínség.
Nem szerezhatsz már gondot, amit kamrádba helyeztél.
Jobb mindennek a házban, kárba megy az, mi kívül van.
Abból végy, ami kéznél van, mert bánat a szívnek
távoli dolgok után vágyódni, kövesd e tanácsom.
Akkor ígyál, amikor kezded, s amikor fogy a hordó,
jó a középben, rossz takarékoskodni a végén.
Megrövidíteni nem jó jó embernek a bérét.
Hívj tanukat, ha rokonnal szerződés, mint aki tréfál.
Túlságos bizalom s a hitetlenség veszedelmes.
Törbe ne csaljon az asszony sem, ringó derekával
s hízalgő fecsegéssel, gazdag csúrt szimatolva,
mert tolvajban bízik az ember, bízva a nőben.
Egyetlen gyermek legyen, az gondoza az apja
házát, benne a gazdagság így egyre növekszik,
és ha ez is megöregszik s meghal, hagyjon utódot.
Ám ha nagyobb a család, Zeus könnyen többet is adhat:
több gond jár velük, ám a vagyont több kéz gyarapítja.
Hogyha valóban gazdagságra törekszik a lelked,
így cselekedjél: munka után kezd újra a munkát.

Pléjaszok, Atlasz lányai, hogy föltűnnek az égen,
kezdj el aratni, s amint eltűnnek, kezd el a szántást.
Negyvenszer kél s nyugszik a nap, míg rejtve maradnak,
közben az esztendő lassan tovagördül az útján,
s akkor kell, hogy előbújnak, vasadat köszörülnöd.
Ez törvény a mezőn; kik a tengerpart közelében
laknak, vagy mély völgyek ölében, messze a zúgó
hullámoktól, zsíros földön, azokra is áll ez:
meztelenül kell vetned, s szántani meztelenül kell,
meztelenül learatni, ha azt akarod, hogy időben
lásd el Démétér dolgát, s aztán be is érjen
minden időre, nehogy te utóbb, szükségbe kerülvén,
járj idegen házakhoz, hogy koldulj, de hiába,
mint most is hozzám jöttél, ám nem fogok adni
semmit sem. Végezd inkább magad, ostoba Perszész,
dolgodat, úgy, ahogy istenek azt emberre kimérték,
hogy ne a szomszédokhoz kelljen járni kenyérért
asszonnyal s gyerekekkel, hisz veled egy se törődik.
Megszerzel mindent kétszer-háromszor is addig,
míg ha sopánkods, semmire sem mégy, kár a beszédért,
mert a szavak nem visznek célhoz. Hát idehallgass,
s nézd, az adósságtól, éhségtől hogy menekülhetsz.

Asszonyt hozz házadhoz először s szántani ökröt,
[nem hitvest: rabnőt, ki az ökröt hajtani tudja,]
s minden szerszámod készenlétben legyen otthon,
hogy ne kérj mástól, s ha nem ad, szenvedj a hiánytól,
száll az idő, s nem hozza eredményét meg a munka.
Hát ne halaszd holnapra vagy éppen holnaputánra,
mert a henylő ember meg nem tölti a csűrét,
sem ki halasztja a munkát; mert a sikert a gyakorlat
hozza, de súlyos gondokkal birkózik a lusta.

Már amidőn a nap izzasztó heve lassan alábbhagy,
múlik a forró nyár, s elküldi az őszi esőket
Zeusz, a hatalmas, s mint ki a bőrét is kicserélte,
megkönnyebbül az ember; a Szíriusz is kevesebbet
jár a halandó emberi fajta felett a magasban,
már legalábbis nappal, az éjből vesz ki nagyobb részt;
ekkor férgek nem rágják, vas vágja az erdőt,
hullik a lomb, nem hajt a fa új hajtást, de tanuld meg:
szerszámhhoz fát vágnod az erdőn ekkor a legjobb.
Háromlábnyi mozsárt vágj háromrőfnyi ütővel,
tengelyt hétlábnyit, jól így illesztheted össze,
nyolclábnyit ha levágsz, úgy még kiad egy kalapácsot.
Jó lesz kis szekeredhez a háromarasznyi keréktalp.
Szár az, hajlott ág van elég, de a réten, az erdőn
hogyha örökzöld-tölgy kampós fájára találtál,
vidd haza: az legjobban bírja ökörrrel a szántást,
az kell csak, hogy Athéné embere még eketalpba
illesztvén, a vonórúdhoz hozzásegezcselje.

Jó, ha van otthon két eke, készenlétben, az egyik
összeszegelve, a másik azonmód görbe, ahogy nőtt,
eltörsz egyet, a másikkal szánthatnak az ökrök.
Hogyha babérfából van, vagy szilből van a rúdja,
szű nem esik bele, tölgy jó talpfa, könyöknek örökzöld.
Húzni kilencéves két ökröt kell beszerezned,
ebben a korban bírja erővel az állat a dolgot,
s egymásnak nem mennek szarvval már a barázdán,
drága ekéd eltörve, a munkát meggyorsítva.
Béres hajtsa a két ökröt, jó negyvenes ember,
tartsd jól négykarajos vagy nyolcharapásnyi kenyérrel,
szép egyenesre csak úgy fog majd sikerülni barázdád,
hogyha barátok után nem sóhajtozgat a béres,
munkájára figyel csak; az éretlen fiatalság
nem vet egyenletesen, s ismét kell vetned utána,
mert fiatalnak a pajtások közt jár csak a lelke.

Arra figyelj, ha a darvak szólnak fenn a magasban,
évről-évre a felhők közt jelt ad meg a hangjuk,
szántani-vetni ha itt az idő, s ha a téli eső jön,
rágja a gond a szivét annak, kinek ökre hiányzik;
istállóban hizlalják már ekkor az ökröt.

Könnyű mondani: adj ökröt kettőt a szekérrel!
S könnyű úgy utasítani el, hogy: kellenek itthon!
Az, ki magát gazdagnak véli, kiterveli balgán,
hogy készít maga új szekeret, s nem tudja, hogy ahhoz
kell száz deszka, miről jó gondoskodni előre.

Majd mihelyest szántáshoz látnak a többi halandók,
akkor kell neked is megkezdened és veled együtt
szolgáidnak, száraz vagy csapadékos időben,
jókor, hogy bőséges termést hozzon a földed.
Nem csal meg, ha tavasszal szántod s újra a nyáron.
Addig vesd az ugart be, amíg laza még a göröngye,
s elhárítja a bajt, s megvigasztalja családod.

Zeuszhoz a föld mélyén és Déméterhez imádkozz,
hogy teljék a kalász meg dús magvakkal egészen,
már akkor, hogy a szántást kezded, ekédnek a szarvát
fogva kezedd, s ösztöke jár hátán az ökörnek,
míg hámszíja feszül. Kicsi szolgagyerek megy utána
ásóval betakarni a magvat, hogy madaraknak
hozzáférni nehéz legyen. Az legjobb, ha halandó
ember gondos a munkában, sokat árt a hanyagság.
Akkor a földre konyítja fejét, megtelve szemekkel,
ért gabonád, munkád célját ha megadja az isten.
Szedd ki a pókhálót hombárodéból s örömed lesz,
majd ha színültig megtelt és te belőle merítesz.
Gond nélkül húzod ki az új tavaszig, soha nem kell
másoktól kérned, de segítséged lesi majd más.

Hogyha a napfordulta körül szántod csak a földet,
ülve arathatsz majd, s keveset markolsz a kezedd,

s míg kévéd kötöd össze, a por belep, elmegy a kedved,
s termésed - nem nagy látvány - belefér kosaradba.
Máskor más az, amit pajzstartó Zeusz atya gondol,
s nem könnyű a halandó embernek, hogy elérte.
Hogyha a szántással késtél, kiségit ez a bajból:
várd be, amíg a kakukk megszólal a tölgyfalevél közt,
és eltölti a földön az emberi szívet örömmel,
harmadnapra esőt küld Zeusz és abba se hagyja,
míg az ökörnym színültig tele lesz csapadékkal;
így aki későn szánt, a korán szántót utoléri.
Lelkedben minderre ügyelj: tétlen ne aludd el,
napfényes kikelet ha jön és ha esőt hoz az évszak.

Messze kerüld a kovácsműhelyt meg a telt fogadót, hol
télen lebzsel a nép, míg fagy gátolja a munkát,
mert a serény ember házában tesz-vesz ilyenkor.
Így ha teszel, cudar évszak, a tél se taszít a nyomorba,
hogy puffadt lábad nyomkodd elapadt kezeiddel.
Tétlen férfi, ki balga remények teljesedését
várja, ha éléstára üres, vádolja magát csak.
Szükségben nem jó, ha remény táplálja az embert,
ül fecsegők közt, s nincs elegendő ennivalója.

Jókor, nyár derekán szolgálodat erre tanítsd meg:
nem lesz mindig nyár, építsétek meg a pajtát!

Lénaión hónapja: gonosz napok, ökröt emésztők,
ezt kikerülni tanácsos, a dér-borította mezőket,
hol Boreasz fut végig, az északi szél, a kegyetlen,
lőnevelő thrák földön támad, eléri a tengert,
és a habokra csap, és elbödül a föld meg az erdő.
Tölgyfák sűrű lombját megtépázza, fenyőket
széles törzsükkel lesodorja a völgybe a hegyről,
úgy vág végig a földön, s felnyög a végtelen erdő.
Futnak az erdő vadjai elborzadva, behúzzák
farkukat, átfáznak, mert bőrükig ér a fagyos szél,
védelmet sűrű bundájukban se találnak.
Szarvasmarhák vastag bőre se fogja fel ezt már,
áthat a kecskék hosszú szőrén is, csak a juhnyáj
éves gyapját át nem járja az északi szél sem
- ám Boreasz teszi azt, hogy a vének futni tanulnak.
Át nem járja a szűzet a szél, bár gyöngé a bőre,
mert ez a házban időzik az édes jó anya mellett,
hisz még nincs arany Aphrodité dolgába avatva.
Szépen megfürdik, s keni bőrét fényes olajjal,
s úgy fekszik le, a ház egy meghitt szöglete védi,
míg odakinn tél van, s polipok tűznélküli házban
lábaikat rágcsálják csak szörnyű nyomorukban.
Mert soha dús legelőre a Nap se vezette ki őket,
hisz mindig a sötétbőrűek népe között jár,
és a görög földön csak nagykésőre világít.
Télen az erdő népe, akár van szarva, akár nincs,

cserjésben tör előre, csikorgatják fogukat mind,
úgy futnak vadul, egy gondjuk van: merre találnak
sűrű rejtekeket, szél-árnyékos fedezéket,
biztos sziklaodút. Mint háromláb a halandó,
melynek a háta letört, feje fordul a földnek, eképpen
járnak az emberek is, hogy ahol nagy a hó, kikerüljék.
Hallgass intelmemre, s ilyenkor védeni tested
öltsd fel lágy köpenyed s végy hosszú inget alája,
ritkás láncfonalak közt sűrűn szőtt vetüléssel
jó kelmét nyersz öltözetedhez, s így a hideg tél
dermedt tagjaidon föl nem borzolja a szőröd.
Köss lábadra sarut, amihez legjobb az ökörbőr,
jól simuljon lábadhoz, s béleld ki nemezzel,
és fiatal bakok irháját varrd össze a marha
húrával, s mire itt a fagyos tél, vesd a nyakadba,
az megvéd az esőtől. Húzz a fejedbe nemezből
készült fejrevalót, az védje füled, be ne ázzon,
mert amikor Boreasz ránkzúdul, hűvös a hajnal.
Ám ha a földre a csillagos égről hajnali köd száll,
gazdag szántón szétterül az, sokasítva a búzát.
Mert az örök folyamok medréből támad a pára,
és a szelek szárnyán a magasba emelkedik; egyszer
alkonyat órájában esőként hull le a földre,
másszor a thrák Boreasz viharos felhőbe sűríti.
Ezt megelőzve fejezd be a munkát, s térj haza tüstént,
hogyha az ég beborul, ne kerülj felhőszakadásba,
mert a ruhád átázik, s bőrrödig ér az esővíz.
Jobb kikerülni; kemény viharok hónapja e hónap,
ezt megsínylik a bárányok, megsínyli az ember.
Fél adagot kívánnak ilyenkor a barmok, az ember
többet, mint máskor, de segít, hogy az éjszaka hosszú.
Nappalok és éjek hosszához tudj igazodni
mindig, amíg csak az év jártával a Földanya, minden
élő anyja, megadja megint sokfajta gyümölcsét.

Legrövidebb nap után ha a hatvan téli napot Zeusz
elvégezte, az Arkturosz csillag ragyogóan
bukkan fel, szentséges habjait Ókeanosznak
elhagyván, s fényét széthinti az esti homályban.
Ekkor jön fel bús panaszával a napra a fecske,
Pandionisz, s vele jön meg az új tavasz is. Te ne várd be
érkeztét, jobb, hogyha előbb metszed meg a szőlőt.
Ám ha a házat-hátán-hordó mászik a fára,
félve a Pléjaszoktól, késő nyitni a tőkét.
Akkor már sarlót köszörülj, s szolgálodat ébreszd,
árnyékot ne keress, ne a hajnalt várd heverészve,
hogyha aratnod kell, s ha a nap szikkasztja a bőrröd.
Mert sietős a dolog, gyorsan takarítsd be a termést,
pitymallatkor kelj, s élésed lesz elegendő.
Mert elvégzi a hajnal harmadrészben a dolgot,

hajnal, mely sok utat, sok munkát is takarít meg,
hajnal, mely fölkel, és mindjárt útnak is indít
embereket, sokakat, sok marha nyakába igát rak.

Már a bogáncs ha virágzik, s ülve a fán a kabóca
cirpel, s harsány visszhanggal szétömlik az ének
szárnya alól, fáradtságos nyár évszaka jött meg.
Legzsirosabbak a kecskék és legjobb a bor ekkor,
kéjvágyóak az asszonyok, ámde legyöngül a férfi,
mert fejet és térdet szikkaszt ki a Nagy Kutya csillag,
forróságtól száraz a bőr. Jó volna ilyenkor
árnyékos barlangban a bibloszi bor, s a kalács, mely
tejjel van bedagasztva; ha már nem szoptat a kecske,
friss teje, húsa az erdőben legelő kis üszőnek
meg fiatal baknak, s iszogatni utána tüzes bort,
ülve az árnyékban, s eltöltve szívünk eledellel,
és fordítva szelíd Zephürosszal szembe az arcunk.
Folyvást csörgedező forrásnak tiszta vizéből
háromszor ha merítesz, borral töltsd negyedéig.

Szolgaídnak szólj: Démétér szent gabonáját
csépeljék ki, amint feltűnik erős Órion,
hűs téren, szérún, hol körben futhat az ember.
Mérjék meg s úgy rakják gondosan öblös edénybe.
Már ha helyén van minden, egész termésed a házban,
válassz nőtlen bérest és gyermektelen asszonyt,
mert az olyan szolgálóval nehezebb, aki szoptat.
Végy harapós ebet is házádba, etetni ne sajnáld,
nappalt-átalvók így nem férnek vagyondhoz.
Hordasd össze a pelyvát még, hordass be takarmányt
állataidnak bőven. A szolgák adjanak aztán
kedves térdüknek pihenőt, s fogják ki az ökröt.

Szíriusz, Órion, ha felérnek az ég közepére,
s rózsásujjú Hajnal az Arkturoszra tekinthet,
akkor kell, Perszész, tökérről szedni a fürtöt,
tíz napon és tíz éjjelen át hagyd kinn a szabadban,
öt napig álljon az árnyékban, hatodik nap edénybe
csorgasd át Dionüszosz jókedvű adományát.
Ám ha erős Órion s Pléjaszok Hüaszokkal
eltűnnek, ne feledd felszántani jókor a földet:
így fejezed be a szántóföldön rendben az évet.

Tartsd szem előtt, ha veszélyes mesterség, a hajózás
csábít: Pléjaszok mikor Órion erejétől
megfutamodva a ködszínű tengerre lebuknak,
akkor mindenféle szelek fúvása viharzik,
s akkor nem jó járnivaló hajóval a borszinü tengert,
műveld földedet inkább, úgy, ahogy én kitanítlak.
Vond szárazra hajódat, megtámasztva kövekkel
körben, hogy párát lehelő szél el ne sodorja,
s húzd a dugaszt ki, ne korhadjon, Zeusz hogyha esőt küld,
házadban rakd el szép rendben a felszerelését,

gondosan elsímítva hajód szárnyát, a vitorlát,
és házad kéménye fölé függeszd föl a kormányt,
s várj magad is, míg kedvez az évszak a tengeri útnak.
Akkor kell a hajót tengerre kivonni, a terhet
jól elrendezgetve, meg így térsz nagy nyereséggel,
mint az apám, ki apád neked is volt, ostoba Perszész,
indult egykor az útnak, mert hajtotta a szükség,
és ideért, miután átszelte a sokvizű tengert,
elhagyván az aiol Kümét, éjszínű hajóján,
és nem bőségtől menekült, gazdag vagyonától,
ám gonosz ínségtől, mit Zeusz ad az emberi nemnek,
és kikötött e szegény faluban, Helikón közelében,
Aszkrában, hol a tél gonosz, átok a nyár, sohasem jó.
Ezt ne feledd el, Perszész: tégy mindent idejében,
s főleg jól válaszd ki, mikor szállhatsz a hajóra.
Dícsérd bár a kicsinyke hajót, de rakodj csak a nagyra.
Mert, ha nagyobb terhet viszel útra, nagyobb nyereséged
lesz, csak a szél is kedvezzen mindig a hajódnak.

Könnyelmű lelked ha a kalmárság fele hajlik,
éhségtől, nyomorúságtól szabadulni akarva,
zúgó tenger törvényére tanítalak én meg,
bár a hajók dolgát, a hajózást én se tanultam.
Máshova én sose mentem a tengeren át a hajóval,
Euboiába csupán Auliszból, hol gyülekeztek
egykor s megvárták a vihar végét az akhajok
szép asszonyban gazdag Trója felé törekedve.
Én versenydíját áhítva nagy Amphidamasznak
Khalkiszig elmentem, hol rendre kitűztek elénkbe
nagyszivű hősnek utódai versenyszámokat; én ott
himnusszal győztem s elnyertem a kétfülű trípuszt.
Ezt mindjárt Helikón Múzsáinak én felajánlám
ott, ahol ők tanítottak zengő dalra először.
Ennyi utat jártam csak idáig a sokszögű deszkán,
mégis az aigisztartó Zeusz szándéka előttem
jól ismert, hisz a Múza tanít meg az isteni dalra.

Napfordulta után, ötven teljes napon át, míg
tart a verejtékes nyár évszaka, tart a hajózás,
tengeren akkor jár a halandó, s nem törik össze
gyöngé hajója, legénységét el nem nyeli hullám,
csak ha a bölcs isten, ki a földet rázza, Poszeidón,
vagy maga Zeusz, a haláltalanok fejedelme kívánja,
mert az övék jóban vagy rosszban mindig a döntés.
Akkor kedvez a szél járása, nyugalmas a tenger,
gyorsjárásu hajódat bátran bízod a szelekre,
vond ki a vízre, s minden terhet rakj a hajóra,
s gyorsan tedd meg utad, mielőbb térj vissza hazádba,
új borig el ne maradj s be ne várjad az őszi esőzést,
tél közeledtét és a Notoszt, szörnyű viharokkal,
mely fölkorbácsolja a víz tükkrét, a magasból

ömlő záporral, s a hajózást megnehezíti.
Van még egy lehetőség szállni hajóra: tavasszal.
Rögtön, amint fügefán levelet pillant meg az ember,
akkorkát csak, mint amilyen kis lábnyomokat hagy
lépegető varjú, a hajót megtűri a tenger.
Így hát jár a hajó, ha tavasz jó, mégse dicsérem,
lelkemnek nem kedves az út kikeletkor, a tenger
vad s nehezen kerülöd ki a bajt; mégis nekivágnak
dőre reménnyel a tengeri útnak a balga halandók,
mert szeretik mind lelküknél is jobban a kincset.
Irtózat meghalni a hullámokban. Azért is
minden szót, amit én mondok, véss jól a szivedbe.
Nem jó megterhelni hajódat egész vagyonoddal,
többet hagyj otthon s kevesebbet kell behajóznod.
Mert irtózat az, ha veszély tör rád a habokban,
és irtózat az, ha nagyobb súlyt raksz a szekérre,
tengelye eltörik és elveszted egész rakományát.
Tarts mértéket, s tégy mindent legjobb idejében.

Jókor kell asszony-feleséget hoznod a házhoz,
harminc esztendő ha megértél, nem kevesebbet
s nem sokkal többet, legjobb nőszülni e korban.
Érett nő négy éve legyen már, és ötödikben
menjen férjhez, szűzen, hogy te tanítsd a helyesre.
Legjobb azt, ki közelbe lakik, vened feleségül,
jól megnézve, nehogy nőszülj szomszéd örömére.
Mert a derék asszonynál jobb zsákmányra találni
nem lehet, ámde a rossz asszonynál sem gonoszabbra,
mert mindig lakomára les ez, s férjét, az erőset,
tűz nélkül megpörköli, téve korán kopasz aggá.

Isteneink bosszújától őrizd magadat jól!

És ne helyezd egy sorba a testvért és a barátot,
vagy ha helyezted már, ne te bánts a barátot először,
tettel s álnok nyelvvel sem, de ha bántani ő kezd,
szólva gonosz szavakat, sőt már gonoszt cselekedve,
kétszeresen te fizess. De ha megbékélni akarna,
adva elégtételt, a baráti kezet ne taszítsd el.
Mert hitvány ember, ki barátait egyre cseréli,
nálad a gondolat és a tekintet szembe ne álljon.
Mindig vendégségbe ne járj, de ne légy te rideg sem,
sem gonoszok pajtása, se túl szigorú derekához.
És ne gyalázd a szegényt, kit lélekölő nyomorúság
sújt, mert ezt is örökké élő istenek adják.
Nagy kincs az, ha a nyelve az embernek takarékos,
kedvesen akkor perdül, a mértéket ha betartja.
Gyorsan kapsz s még durvább választ durva szavakra.
Félrevonulnod kár, ha az asztalhoz sokan ülnek,
és közösen fizetik: nagy jókedv és kicsi költség.

Nem szabad áldoznod hajnalban Zeusznak a borból
mosdatlan kézzel, sem a többi haláltalanoknak,
mert nem hallgatnak rád, s elfordulnak imádtól.
És tilos az, ha vizelsz, hogy fordulj szembe a nappal,
hogyha lenyugszik a nap, fordulj te keletre olyankor,
és ne az útra vizelj, se menetközben, se ruhátlan,
el ne feledd, hogy az éjszaka is szent isteneinké.
Istenes és megfontolt férfi leguggol ilyenkor,
vagy keres egy kerítést, odaáll udvar fala mellé.
Tiltva van az, hogy háznak szent tűzhelye mellett
fedd fel tisztátlanná válván férfi-szemérmed.
S nem hazatérve kimondani-félelmes temetésről
kell elvetni magod, hanem istennel lakomázván.
És az örök folyamok szép tiszta vizét sose illesd
lábaddal, míg áldást nem mondtál, a habokra
függesztvén szemedet s a fehér vizet öntve kezedre.
Mert ki folyón bűnét s kezeit nem mosva le átmegy,
azt utoléri a bosszúálló istenek átka.
És az ötágúróról ne az istenek áldozatán vágd
fényes vassal a szárazat, elkülönítve a frisstől.
És a boroskancsót a vegyítőüstre, ha isznak,
nem jó tenni: ez is sokféle bajokra vezethet.
Épül a házad: rajta ne hagyj semmit gyalulatlan,
mert rászáll majd és lármásan károg a varjú.
És mielőtt áldoztál volna a lábas edényből,
bűn főzéshez vagy mosdáshoz venni belőle.
És nem jó gyereket, ki tizenkét napja hogy él csak,
meg nem mozdítandó köre letenni, tizenkét
hónap után is még árt ez neki mint kicsi hímnek.
Férfinak asszony fürdőjében fürdeni nem jó,
mert bűn ez, s kis időre nagyon fájdalmas az ára.
És ha titokzatos áldozatot látsz égni, ne gúnyold,
bár nem is érted, mert az ilyenre haragszik az isten.
És tengerbe futó folyamok szent torkolatába
s forrásába vizelni tilos, te kerüld az ilyesmit,
s itt ne ürítsd ki magad, mert ez nem válna javadra.
Így cselekedj, s rossz híredet így nem költheti senki.
Mert a halandók közt könnyen kap szárnyra a rossz hír,
s hordani terhes lesz, s nehezen rázod le magadról.
El nem veszhet egészen a hír, amit egyszer a sok nép
szája kimond: örök istenséggé lett maga is már.

Zeusz-rendelte napok menetét jól vedd figyelembe,
s így oktasd ki cselédeidet: harmincadikán kell
elszámolni a munkát, s egy hónap fejadagját
osztani szét, ha igazsággal cselekednek a népek.

Elmondom sorjában bölcs Zeusz napjait íme:

Szent nap a hónap-kezdő nap, negyedik s hetedik nap
- Létó ekkor szülte aranykardos nagy Apollónt -,
nyolcadik és a kilencedik is még; hold ha növekszik,

két napig ekkor megy legjobban az emberi munka.
Hasznos két nap ez is: tizenegy, s mi következik erre,
gyapjat nyírni előbb, a tizenkettőn meg aratni,
és ez utóbbi az elsőnél is előbbre való még.
Mert ekkor szőnek hálót a magasban a pókok,
hosszú nyári napon, ha a termést hordja a hangya,
lásson hát a szövőszéken munkához az asszony.
Arra vigyázz, ha tizenhárom napot ért el a hónap,
akkor nem jó vetni, de jó ültetni palántát.
Hónapnak közepében számított hatodik nap
nem hoz jót a növényre, de szülni fiút e napon jó,
ám nem jó se születni, se férjhez menni leánynak.
Lány születésnapjának a hónapban hatodik nap
sem jó, annál jobb bakokat kiherélni, s a gyapjat
nyírni juhokról, s alkalmas nap rakni karámot,
és jó szülni fiút e napon, bár hetyke beszédű
lesz, hamis és hízelgő, s hajt meghitt csevegésre.
Nyolcadikán kell disznót és ökröt kiherélni,
négy nap múlva az öszvért, mely jól bírja a munkát.
Nyárhónap hosszú huszadik napján születendő
gyermekből okos ember lesz majd, nagytudományú.
Jó még szülni fiút tizedik napon, ám a leánynak
jobb születésnap a hó derekára eső negyedik nap.
Ökröket és öszvért, juhokat s harapós ebet ekkor
kezdj szoktatni kezdedhez. Az első és az utolsó
harmadban negyedik napon őrizkedj, nehogy akkor
lélekölő sebek érjenek: ez titkoknak a napja.
Hónapnak negyedik napján hozd házhoz az asszonyt,
jósmadaraktól kérni tanácsot előtte a legjobb.
Minden hó ötödik napjától óvd magadat, mert
rettenetes: mondják, az Erínüszek ekkor az Esküt
dajkálják, kit Erisz szült átkul az esküszegőkre.
Hó derekára eső hetedik nap szent gabonáját
Déméternek kell - a szabályt őrizve erősen -
dobni kerek szérűre, s az erdőn dönteni szálfát
nászház építéséhez, s ami kell a hajókhoz,
és negyedik nap kezd építeni karcsu hajódat.
Estefelé hoz jót hónap derekán a kilences,
első harmadból a kilencediken se szakad ránk
vész; a fogamzást és a szülést kíséri szerencse,
nézzük a férfit akár, vagy a nőt, ez a nap sose csal meg.
Azt sem tudja sok ember, hogy számolva kilencet
háromszor, legjobb nap lesz megnyitni a hordót,
s rakni igát öszvérré, ökörre s a gyors paripákra,
és kivonatni a borszínú tengerre hajódat,
sűrűn rakva padokkal; ritka, ki jól igazít el.
Nyisd negyedik nap a hordót; legszentebb a középső
nap, s kevesen tudják: huszadik nap után jön a legjobb,
kedvez a hajnal ilyenkor, hitványabbak az esték.

Embernek hasznos napok íme ezek, de a többi
semmitmondó nap, rosszat sem, jót se jelentő.
Más és más napokat dícsérnek, s ritka, ki tudja:
egyszer a nap rossz mostoha, máskor jó anya hozzád.
Azt kíséri szerencse, ki mindezt tudva cselekszik,
istenek ellen nem vét, érti jelét madaraknak,
és nem lép soha túl törvények szabta határon.

-&-